CORNUS — Kornoelje

Dendroflora
Nr 32 - 1995

P.C. de Jong en L.K.J. Ilsink

Het geslacht *Cornus* is zeer vormenrijk en dit komt ook sterk tot uiting in de sierwaarde van de gekweekte soorten en cultivars. Sommige ontlenen hun sierwaarde aan de bladeren, zowel in de zomer als in de herfst; andere aan de prachtige bloemen en vruchten, terwijl bepaalde cultivars in de winter mooi gekleurde twijgen hebben. Veel kornoeljes zijn geschikt voor aanplant in grote groepen; andere lenen zich goed om als solitair te worden aangeplant. Enkele soorten groeien ook goed in veel schaduw en zijn daarom uitermate geschikt voor onderbeplanting.
In Dendroflora bleef de aandacht voor dit geslacht beperkt tot korte beschrijvingen van een tiental nieuwigheden die een getuigschrift of een medaille ontvingen. Al een aantal jaren zijn er plannen voor een keuring door de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen (KVBC) van de zogenaamde grootbloemige kornoeljes. Dit sortiment is de laatste tientallen jaren sterk uitgebreid en er komen nog steeds nieuwe cultivars bij, zodat er te zijner tijd in een keuringsrapport weer veel nieuwe informatie zal kunnen worden geboden.

MORFOLOGISCHE BESCHRIJVING

De meeste kornoeljes zijn bladverliezende heesters en soms kleine bomen. Enkele soorten zijn juist kruidachtig met houtachtige wortelstokken en eenjarige bloemstengels. De bladstand is tegenoverstaand, bij enkele soorten echter afwisselend. Een opvallend morfologische kenmerk wordt gevormd door het gaafrandige, enkelvoudige blad met een opvallende nervatuur. De zijnerven eindigen niet in de bladrand maar lopen al snel evenwijdig aan de bladrand. De onderzijde van het blad en de nerven zijn meestal fijn behaard.
De bloemen staan in eindstandige hoofdjes omgeven door 4 of 6 schutbladen (bracteeën) of in tuilen zonder schutbladen. In het laatste geval zijn ze vaak toch wel in aanleg aanwezig (rudimentair), vrij klein of vóór de bloei al afgeworpen. De kleine bloemen zijn 4-tallig, tweeslachtig en zelden eenslachtig. Ze bezitten een urnvormige kelk met korte, soms nauwelijks zichtbare slippen. De meeldraden zijn langer dan de kroon. De bloemen bezitten een honingschijf (discus). Het vruchtbeginsel is onderstandig, 2-hokkig, zelden 1 of 3-4 hokkig, met in ieder hokje een zaadknop. De vruchten zijn op bessen gelijkende steenvruchten, waarvan de basiskleur blauw of rood is, weliswaar met een breed scala aan varianten van wit, geel, oranje tot zwart. Ze hebben "pitten" met 2 zaden, zelden 1 zaad, die gegroefd kunnen zijn of met een holte aan de top. Bij enkele soorten zijn de bloemhoofdjes onderling vergroeid tot op aardbeien gelijkende schijnvruchten.

NATUURLIJKE VERSPREIDING

Het geslacht *Cornus* komt van nature hoofdzakelijk voor in de gematigde zone van het Noordelijk Halfrond. Uitzonderingen vormen een soort in tropisch Oost-Afrika en drie soorten in Centraal-Amerika en het Andesgebergte van Zuid-Amerika. Noordelijk is het geslacht met twee circumpolair voorkomende soorten verspreid tot nabij de poolcirkel. Een daarvan, *C. suecica*, is nog zeer zeldzaam in Drente. De plant wordt beschouwd als een van de in Nederland voorkomende ijstijdrelicten. Van de in Europa in het wild groeiende soorten wordt alleen *C. sanguinea* in Zuid-Limburg vrij algemeen aangetroffen. Mogelijk komt daar ook *C. mas* nog vrij zeldzaam van nature voor.
In het algemeen groeien kornoeljes in halfschaduw en op vrij vochtige plekken. Zij groeien het beste op neutrale tot iets zure bodems; enkele soorten zijn kalkminnend.

SYSTEMATIEK

De omvang van zowel de familie *Cornaceae* als het geslacht Cornus wordt/werd door de plantensystematici nogal uiteenlopend opgevat. Diverse geslachten van de familie, onder andere *Aucuba*, *Davidia* en *Nyssa* worden ook beschouwd als de naamgever van aparte kleine families. Bij degenen, die studie van het geslacht hebben gemaakt, zijn het vooral Oosteuropese, Chinese en Japanse taxonomen, die er voorstander van zijn, om het geslacht op te splitsen in een groot aantal geslachten.

De Amerikaanse en Westeuropese taxonomen houden liever vast aan de opvatting van Linnaeus, dus één geslacht met als kenmerken enkelvoudig blad en overstaande bladstand, maar met sterk verschillende bloeiwijzen. Wetenschappelijk is er veel aandacht voor het geslacht. De laatste jaren verrichtten met name de Amerikanen Richard H. Eyde (1987) van het Smithsonian Institute in Washinghton DC en Zack E. Murrell, thans verbonden aan de Harvard University (Herbarium) en de Chinezen Q.Y. Xiang en Z.Y. Zhu veel onderzoek aan het geslacht. De nu volgende indeling van het geslacht is gebaseerd op die van Ferguson (1966) en deze werd ook door Murrell (1993) gevolgd. Bij deze indeling zijn als synoniemen alleen de namen vermeld van de geslachten, waartoe de soorten soms worden gerekend. Dit laatste is bij de verdere behandeling van de soorten achterwege gelaten.

Subgenus Cornus
Scherm met 4 bloemen, omgeven door 4, soms 2 kleine geelgroene bracteeën. Bloei vóór de bladontwikkeling. Grote rode steenvruchten. Chromosoomgetal: x = 9. Centraal-Europa tot West-Azië, Oost-Azië, Californië.
Vier soorten: *Cornus mas* (typesoort van het geslacht), *C. chinensis*, *C. officinalis* en *C. sessilis*.

Subgenus Afrocrania Harms (syn. Afrocrania Hutch.)
Nauw verwant met Subgenus *Cornus*, maar groenblijvend, tweehuizig en met vóór de bloei afvallende bracteeën. Tropisch Oost-Afrika.
Eén soort: *Cornus volkensii*.

Subgenus Arctocrania Endl. ex Reichenbach (syn. Chamaepericlymenum Gray)
Kruidachtige wortelstok en eenjarige bloemstengels. Bloemhoofdje omgeven door 4 bracteeën. Chromosoomgetal: x = 11. Noorden Noordelijk Halfrond met geïsoleerde arealen in Californië, Japan en Birma.
Twee(-drie) soorten: *Cornus canadensis*, *C. suecica* en *C.* × *unalaschkensis*.

Subgenus Syncarpea (Nakai) Xiang (syn. Benthamia Lindl.)
Bladverliezend of (gedeeltelijk) wintergroen. Bloemhoofdjes omgeven door 4 grote schutbladen. Vruchtbeginsels onderling vergroeid. Chromosoomgetal: x = 11. Oost-Azië.
Drie soorten: *Cornus capitata*, *C. hongkongensis* en *C. kousa*.

Subgenus Cynoxylon (Raf.) Raf.
Onderscheidt zich van de voorgaande, onder andere door de niet vergroeide vruchtbeginsels. Vruchten rood. Chromosoomgetal: x = 11. Noord-Amerika en Mexico.
Twee soorten: *Cornus florida* en *C. nuttallii*.

Subgenus Discocrania (Harms) Wangerin
Wintergroen. Bloemen in hoofdjes met grote schutbladen, die vóór de bloei al afvallen. Vruchten niet vlezig. Mexico en Centraal-Amerika.
Eén soort: de tot 25 m hoge *Cornus disciflora*.

Subgenus Kraniopsis Raf. (syn. Swida Opiz)
Bladstand tegenoverstaand en bloemen in tuilen. Vruchten meestal blauw(zwart) gekleurd. Groot areaal in de gematigde zone van het Noordelijk Halfrond; in Centraal- en Zuid-Amerika verbreid tot in het Andesgebergte van Peru. Chromosoomgetal: x = 11.
Ruim 30 soorten (waarvan meer dan 20 in China): *Cornus alba*, *C. alsophila*, *C. amomum*, *C. asperifolia*, *C. bretschneideri*, *C. coreana*, *C. esquirolii*, *C. fordii*, *C. glabrata*, *C. hemsleyi*, *C. koehneana*, *C. kweichowensis*, *C. macrophylla*, *C. mombeigii*, *C. obliqua*, *C. occidentalis*, *C. parviflora*, *C. paucinervis*, *C. peruviana*, *C. poliophylla*, *C. pumila*, *C. racemosa*, *C. rosea*, *C. rugosa*, *C. sanguinea*, *C. schindleri*, *C. stolonifera*, *C. stricta*, *C. ulotricha*, *C. walteri*, *C. wilsoniana* en *C. yunnanensis*.
Dit grote aantal zal na een wetenschappelijke revisie van het geslacht zeker aanmerkelijk lager uitvallen. Daarentegen zijn er na 1980 in China nog 15 nieuwe soorten beschreven.

Subgenus Mesomora Raf. (syn. Botrocaryum Pojarkova)
Bladstand afwisselend. Bloeiwijze en vruchten (vruchtkern afwijkend) sterk overeenkomend met

die van subgenus Kraniopsis. De pit van de vruchten heeft aan de top een holte. Chromosoomgetal: x = 10.
Twee soorten: *Cornus alternifolia* in Oostelijk Noord-Amerika en *C. controversa* in Oost-Azië.

Subgenus Yinquania (ZHU) MURRELL (syn. Yinquania ZHU)
Bladstand afwisselend of schijnbaar tegenoverstaand. Bloeitijd in de herfst en in het voorjaar. Vruchtbeginsel 3-4 hokkig. Purperrode vruchten. Twee soorten in Zuidwest-China en de Himalaja. Murrell beschouwt dit subgenus als het meest oorspronkelijke. Het komt overeen met de eveneens in de Himalaja thuishorende geslachten *Diplopanax* en *Mastixia* en dat zou betekenen, dat in de (Oostelijke) Himalaja het geslacht *Cornus* mogelijk zijn oorsprong heeft.
Twee soorten: *Cornus muchuanensis* en *C. oblonga*.

ZIEKTEN EN PLAGEN

In de literatuur is er veel aandacht voor de schimmel *Discula destructiva*, die in Noord-Amerika ernstige schade toebrengt aan *Cornus florida* en *C. nuttallii*, zowel op de kwekerijen als in het openbaar groen. De schimmelziekte wordt aangeduid met "Dogwood-anthracnose" en vanwege de grote schade in het natuurlijke herkomstgebied van *C. florida* ook als de "Dogwood decline". De schimmel veroorzaakt eerst vlekken op het blad gevolgd door afsterving van twijgen en uiteindelijk de gehele plant. De schimmel is in Amerika al in 14 staten op de natuurlijke groeiplaatsen aangetroffen en vooral op koelere standplaatsen in de bergen. In Europa komt volgens De Haas (1994), medewerker van de Plantenziektekundige Dienst, de ziekte nog niet voor. Onderzoek in de Verenigde Staten door Sherald, c.s (1994) heeft uitgewezen, dat de vatbaarheid van de belangrijkste soorten in de cultuur beperkt is tot *C. florida* en *C. nuttallii*. Ook de aan deze soorten verwante *C. kousa* is resistent en dit heeft geleid tot een veredelingsonderzoek aan de Rutgers State University of New Jersey. Uit dit onderzoek resulteerden zes hybriden van *C. florida* en *C. kousa* (zie onder *Cornus* Stellar Group). De schimmel is mogelijk in 1977 in de VS geïntroduceerd vanuit Japan via import van besmette, maar voor de ziekte verder ongevoelige *C. kousa*.
Diverse andere schimmels (*Alternaria*- en *Phoma*-soorten) kunnen bladvlekkenziekten veroorzaken, vooral in natte zomers. *Phytophthora cactorum* veroorzaakt kankergezwellen en taksterfte, vooral bij verplanten.

GEBRUIKSWAARDE

In de inleiding werd al gewezen op de vele gebruiksmogelijkheden van de soorten van dit geslacht. Soorten als *Cornus alba* en *C. sanguinea* kunnen vrij goed in de schaduw worden geplant en zijn daarom uitermate geschikt voor onderbeplanting. *C. mas* is aan te planten op droge gronden.

Diverse soorten groeien beter op een vochtige standplaats, onder andere *C. alba*, *C. alternifolia*, *C. amomum* en *C. canadensis*.
De soorten met grote schijnbloemen kunnen worden gebruikt als solitairstruik, zoals *C. florida* en *C. kousa*, maar ook andere zoals *C. alternifolia* en *C. controversa*.
Fraai gekleurde vruchten hebben *C. alba* (met name 'Siberian Pearls'), *C. alternifolia*, *C. amomum* (met name 'Blue Cloud'), *C. kousa*, *C. mas* en *C. nuttallii* (zelden aanwezig).
Voor de bloei zijn vooral de soorten met schijnbloemen, dus waar de eigenlijke bloeiwijze omgeven wordt door bracteeën, van betekenis, namelijk *C. florida*, *C. kousa* en *C. nuttallii*. Verder ook *C. mas*, de Gele kornoelje, ook wel aangeduid als "bloeiend hout".
Van diverse soorten zijn er bontbladige selecties in cultuur, met name van *C. alba*, *C. alternifolia*, *C. controversa*, *C. florida*, *C. mas*, *C. racemosa* en *C. stolonifera*. Van de eerstgenoemde soort, *C. alba*, zijn er diverse cultivars met fraai gekleurde twijgen gedurende de winter. Ook van *C. sanguinea* en *C. stolonifera* zijn dergelijke selecties in cultuur.
In de inleiding werd al opgemerkt, dat er tot nu toe geen keuring is geweest door de KVBC van het *Cornus*-sortiment. Op het Institut für Gärtnerische Pflanzenbau van de Humboldt Universität in Berlijn is door Prof. Jesch en dr Plietzsch (1994) een gebruikswaardeonderzoek opgezet met ruim dertig soorten en cultivars. Ook aan een aantal nomenclatuurproblemen zal daar aandacht worden besteed. Veel ouder dan het aanplanten als sierplant is het gebruik van de vruchten van *C. mas* en *C. officinalis* en het medicinaal gebruik van diverse soorten.
Aan het eind van het artikel wordt een overzicht gegeven van de sier- en gebruikswaarde van de belangrijkste in Nederland gekweekte *Cornus*.

SOORTEN EN CULTIVARS

Cornus alba L. - Witte kornoelje – Noord-China, Korea, Noord-Rusland, Noord- en Oost-Siberië — zie kleurenfoto blz. 35
De Witte kornoelje vormt een zeer hoog opgaande struik tot 3 m met in de winter donkerrode twijgen. Het blad is variabel van grootte (4-8 cm), kort toegespitst en met 5-6 paar nerven. Het is aan de bovenzijde donkergroen en aan de onderzijde blauwgrijs getint. De kleine roomwitte bloemen staan in eindstandige tuilen en zijn weinig opvallend. De vruchten zijn besachtig en wit of blauwwit van kleur.
De struiken verliezen al vaak vrij vroeg in de herfst (begin-half oktober), hun blad en dan is de fraaie winterkleur van de twijgen te zien. *C. alba* groeit goed op vochtige, humeuze gronden en voldoet daarom uitstekend langs poelen en vijvers.

Cornus alba 'Aurea' (vóór 1950) — zie kleurenfoto blz. 35
De bladeren van deze cultivar zijn zachtgeel tot geelgroen van kleur, in het najaar opvallend heldergeel. Vooral voor de aanplant op donkere locaties is deze struik bijzonder goed te gebruiken. De enigszins afgezwakte gele kleur zorgt dan voor een lichtgevend effect.
In 1971 werd deze cultivar meegebracht door H.J. van de Laar en M. Zwijnenburg, die de plant ontdekten in het arboretum van Hillier in Engeland.

Cornus alba 'Argenteomarginata' – zie **Cornus alba 'Elegantissima'**

Cornus alba 'Bailhalo' (Bailey Nurseries Inc., St Paul, Minnesota, U.S.A., vóór 1995)
Een Amerikaanse selectie, die fraai witbont blad heeft en helder purperrode twijgen in de winter. Deze op 'Elegantissima' gelijkende cultivar vormt een vrij ronde, dicht vertakte, compacte struik tot 1.80 m hoog en breed.
Deze *Cornus* is in Amerika voorzien van het trademark Ivory Halo.

Cornus alba 'Barcock's Form' (Engeland, vóór 1995)
Een Engelse selectie met opvallend fraai witbont blad. Werd in Nederland geïmporteerd door Darthuizer Boomkwekerijen BV, Leersum.

Cornus alba 'Beteramsii' – zie **Cornus sanguinea 'Beteramsii'**

Cornus alba 'Bloodgood' (Bloodgood Nurseries, U.S.A., vóór 1980)

syn. *Cornus alba* 'Sibirica Bloodgood'

Deze Amerikaanse selectie werd in 1983 door Darthuizer Boomkwekerijen BV geïmporteerd. De belangstelling was gewekt door de beschrijving van de twijgen in een Amerikaans vakblad: "the coral-red bark is brighter than other red-stemmed dogwoods, a striking contrast against winter snow or among evergreens". De twijgen hebben niet die mooie oplichtende koraalrode kleur als die van *C. alba* 'Sibirica'.

Cornus alba 'Budd's Yellow' – zie **Cornus stolonifera 'Budd's Yellow'**

Cornus alba 'Cream Cracker' (Pannebakker & Co BV, Hazerswoude, Nederland, 1996)
Breed-opgaande struik met 's winters purperrode twijgen. De groene bladeren hebben een tamelijk brede, onregelmatige crèmekleurige rand. Het blad is in vorm en grootte gelijk aan dat van de witbonte 'Elegantissima' en de geelbonte 'Gouchaultii'.
'Cream Cracker' is een mutant (sport), vermoedelijk ontstaan aan *C. alba* 'Gouchaultii'. Een en ander was niet goed meer na te gaan.
Deze nieuwe *Cornus* zal over enkele jaren in de handel worden gebracht.

Cornus alba 'Elegantissima' (vóór 1880) — zie kleurenfoto blz. 35

syn. *Cornus alba* 'Argenteomarginata'

Bladeren grijzig groen, zilverwit gerand. Twijgen in de winter purperrood.
Dit is een oude en nog steeds zeer veel gekweekte cultivar.

Cornus alba 'Gouchaultii' (A. Gouchault, Orléans, Frankrijk, 1888)
De vrij dofgroene bladeren van deze oude cultivar zijn aanvankelijk geel en roze gerand en gevlekt, later geelgerand en geelgevlekt. Twijgen in de winter purperrood.
'Gouchaultii' wordt soms verwisseld met *C. alba* 'Spaethii', die minder dof blad heeft en geen roze tinten daarin. Het is evenals 'Elegantissima' een oude, nog steeds veel gekweekte cultivar.

Cornus alba 'Hessei' (H.A. Hesse, Weener, Duitsland, 1898)

syn. *Cornus hessei* KOEHNE

Een compacte, breedgroeiende dwergstruik met smalle paarsgetinte bladeren, die in de herfst purperrood verkleuren. Blauwachtig witte vruchten. Deze *Cornus* is nog maar weinig in cultuur.

Cornus alba 'Kesselringii' (Botanische Tuin St Petersburg, Rusland, 1905)
Bladeren purperbruin in het uitloopstadium, later groenachtig. De twijgen zijn in de winter zeer donkerrood tot purperzwart.
Deze cultivar wordt vaak aangeplant in combinatie met *C. alba* 'Sibirica' en *C. stolonifera* 'Flaviramea'. Door de diverse kleuren van de twijgen heeft dit 's winters een aardig effect.

Cornus alba 'Koralle' – zie **Cornus alba 'Sibirica'**

Cornus alba 'Siberian Pearls' (Fa S.J. Nederend & Zonen, Reeuwijk, Nederland, 1989)
Deze plant is geselecteerd als een groenbladige terugslag van de bonte *C. alba* 'Sibirica Variegata'. Het is een matig hoge struik met een opgaande groeiwijze. Het blad heeft in de herfst enige tijd dezelfde donkerrode tint als de twijgen. De talrijk geproduceerde bessen zijn zuiverwit met een zwart topje, later naar blauw neigend, prachtig contrasterend met de donkergroene bladeren.
Deze aantrekkelijke, functionele heester lijkt een aanwinst voor het sortiment. De keuringscommissie van de KVBC verleende in 1989 een Getuigschrift van Aanbeveling.

Cornus alba 'Sibirica' (vóór 1830)

syn. *Cornus alba* 'Koralle'
Cornus alba 'Westonbirt'

Deze veel gekweekte cultivar wordt vooral gewaardeerd vanwege de lichtende koraalrode kleur van de twijgen na het afvallen van de bladeren. Het bijna ronde, dofgroene blad krijgt in de herfst ook een schitterende donkerrode herfstkleur.
In Engeland is de plant bekend als "Westonbirt Dogwood" en zo ontstond de cultivarnaam 'Westonbirt'.

Cornus alba 'Sibirica Bloodgood' – zie **Cornus alba 'Bloodgood'**

Cornus alba 'Sibirica Variegata' (vóór 1867) — zie kleurenfoto blz. 35
Matig snelgroeiende struik met zilverwitgerande bladeren. Deze zijn groter en breder dan die van *C. alba* 'Elegantissima'. De plant is bijzonder winterhard en derhalve zeer geschikt voor landen met strenge winters.

Cornus alba 'Spaethii' (L. Späth, Berlijn, Duitsland, 1884)
Matig hoge struik met in het voorjaar bronskleurige, later goudgeel gevlekte en geel gerande, vaak geheel goudgele bladeren.
Deze oude, bontbladige cultivar ontstond op de kwekerij van Späth nabij Berlijn aan een plant waarop een zilverbladige vorm was geënt. Deze ent stierf af en precies waar de ent was vergroeid ontsproot een scheut met goudgeel gevlekte bladeren.

Cornus alba 'Van Eck' (C.J. van Eck, Boskoop, Nederland, 1985)
De kleur van de twijgen in de winter houdt het midden tussen die van *C. alba* en de cultivar 'Sibirica'. De groei van deze selectie is krachtiger dan van de laatstgenoemde. 'Van Eck' wordt waarschijnlijk niet meer gekweekt.

Cornus alba 'Westonbirt' – zie **Cornus alba 'Sibirica'**

Cornus alternifolia L. – Oostelijk Noord-Amerika
Struik of kleine boom tot 8 m hoog, nauw verwant aan *C. controversa*. Op dezelfde manier als bij deze laatste zijn de zijtakken in etages en afstaand en is de bladstand verspreid. *C. alternifolia* blijft aanzienlijk kleiner dan C. controversa en verschilt verder in de onberijpte twijgen. Het blad is breed-elliptisch en 6-12 cm lang, van boven donkergroen, aan de onderzijde blauwachtig en behaard. De blauwzwarte vruchten contrasteren met de rode vruchtsteeltjes. Het is al met al een kleinere uitgave van *C. controversa*, maar door de fraaie habitus is deze zeer geschikt om als solitair te worden aangeplant. Deze *Cornus* gedijt het beste op een vochtige en voedzame grond.

Cornus alternifolia 'Argentea' (Temple & Beard, U.S.A., vóór 1900)

syn. *Cornus alternifolia* 'Variegata'

Een, zeker in vergelijking met *C. controversa* 'Variegata', vrij kleine struik tot maximaal 3 m hoog. De bladeren zijn roomwit gerand en kleiner dan die van de soort.
Deze zilverbonte vorm is, op de juiste plaats geplant, een lust voor het oog. Hoewel de plant absoluut winterhard is, is het toch gewenst deze enige beschutting te geven.

Cornus alternifolia 'Variegata' – zie **Cornus alternifolia 'Argentea'**

Cornus amomum MILL. – Oostelijk Verenigde Staten
Tot 4 m hoge struik met afstaande twijgen. Twijgen in de winter purperbruin. Blad eivormig tot elliptisch, 7-12 cm lang, met 4-7 paar, aan de onderzijde roodbruin behaarde nerven. Bloemen geelwit, in 4-6 cm brede tuilen. Vruchten grijsblauw, diameter 6 mm.
Deze *Cornus* groeit van nature in vochtige bossen en langs oevers. De struiken worden gewoonlijk in grote groepen aangeplant, maar afzonderlijk staande exemplaren komen in parken ook goed tot hun recht. De soort is bijzonder goed te gebruiken voor oeverbeplanting, zowel in kleine groepen als alleenstaand. De sierlijk overhangende takken kunnen zich dan ver over het water uitspreiden. De sierwaarde van het gewas wordt mede bepaald door de geelwitte bloemen in juni, gevolgd vaak door massa's grijsblauwe of blauwzwarte vruchten.

Cornus amomum 'Blue Cloud' (Darthuizer Boomkwekerijen BV, Leersum, Nederland, circa 1985)
Deze selectie werd benaamd vanwege de fraaie saffierblauwe vruchten.
In het begin van de jaren tachtig tijdens een rondgang door het Hillier Arboretum van de tweede auteur tezamen met Sir Harold Hillier, werd hun aandacht getrokken door een *Cornus amomum,* die beladen was met saffierblauwe bessen. Toen auteur Ilsink aan Sir Harold vroeg welke cultivar het was, lachte deze en zei, dat de struik hem nog nooit was opgevallen. Auteur Ilsink vroeg of de plant kon worden benaamd en nodigde Sir Harold uit een passende naam te verzinnen. Prompt antwoordde hij: "Ik doop bij deze dit exemplaar als *Cornus amomum* 'Blue Cloud'".
De plant werd door Darthuizer Boomkwekerijen BV in cultuur genomen en heeft in ons land opgang gemaakt, terwijl men in Hillier's Manual of Trees & Shrubs (1991) vergeefs naar deze cultivar zal zoeken.

Cornus amomum 'Sparkling' (Chr. van der Wurff Jr, Heeze, Nederland, 1995)
Enkele bijzonderheden van deze nieuwe cultivar zijn, dat de twijgen in de winter niet purperbruin zijn, maar groen tot geelgroen en dat de bessen niet grijsblauw, maar wit zijn.

Cornus angustata (CHUN) T.R. DUDLEY – West-China

syn. *Cornus capitata* subsp. *angustata* (CHUN) Q.Y. XIANG
Cornus kousa var. *angustata* CHUN

Geheel of gedeeltelijk wintergroene struik met smalle bladeren. Deze soort werd tot voor kort als een variëteit van *C. kousa* beschouwd en later zou deze tot *C. capitata* behoren. Thans wordt de plant als een aparte soort beschouwd.

Cornus 'Ascona' (oorspr. herkomst onbekend, vóór 1959)

syn. *Cornus nuttallii* 'Ascona' (1978)

Brede struik met iets overhangende takken. De schijnbloemen hebben meestal 4 grote, tamelijk ronde bracteeën.
Deze *Cornus* is al vrij lang in cultuur, maar werd pas in 1978 benaamd door D.M. van Gelderen om deze te onderscheiden van een ander type dat (ook in Boskoop) de naam *C. nuttallii* 'Monarch' kreeg. De plant is genoemd naar de Zwitserse plaats Ascona, waar fraaie exemplaren van deze cultivar stonden, die via fa C. Esveld afkomstig waren van fa P.G. Zwijnenburg te Boskoop. Van deze *Cornus* werd door P.G. Zwijnenburg in 1959 één exemplaar geïmporteerd van H.A. Hesse, Weener, Duitsland, die rond die tijd *Cornus nuttallii* in zijn catalogus te koop aanbood. Deze *Cornus* bleek redelijk goed door stekken te vermeerderen.
De cultivar 'Ascona' wordt thans beschouwd als een kruising van *C. florida* en *C. nuttallii*, hoewel er - evenals bij *C. nuttallii* - gedurende de winter ook duidelijk de 4 bracteeën aan de knoppen zijn waar te nemen, hetgeen bij *C. florida* niet het geval is.
Er is steeds veel onduidelijkheid omtrent mogelijke hybriden van *C. florida* en *C. nuttallii*. Het gaat daarbij steeds over sterk op *C. nuttallii* gelijkende planten met schijnbloemen die 4 bracteeën hebben. Opvallend is steeds, dat ze steriel zijn en bovendien levenskrachtiger dan *C. nuttallii*. Dergelijke hybriden blijken al lang in West-Europa in cultuur te zijn. Krüssmann (1977) en Andrews (1991) geven diverse voorbeelden. Om hoeveel klonen het daarbij gaat is vooralsnog onduidelijk. Mogelijk is *C.* 'Ascona' dezelfde als *C.* 'Ormonde', hoewel deze laatste moeilijk door stekken zou zijn te vermeerderen.

Cornus asperifolia Michx. – Oost- en Centraal-Noord-Amerika
Struik tot 4 m, soms kleine boom tot 10 m en komt sterk overeen met *C. amomum* en mogelijk daartoe te rekenen. De soortaanduiding heeft betrekkking op de aan beide zijden ruw aanvoelende bladeren. De vruchtkleur varieert van grijsblauw tot wit.
Binnen deze soort wordt nog een var. *drummondii* (C.A. Mey.) Coult. & Evans (syn. *C. drummondii* C.A. Mey.) onderscheiden, die sterker behaarde bladeren heeft.

Cornus baileyi – zie **Cornus stolonifera 'Baileyi'**

Cornus bretschneideri (L.) Henry – Noord-China
Struik tot 5 m, nauw verwant aan *C. alba*, maar verschilt daarvan in het frisgroene blad en de geelgroene jonge twijgen, die vooral aan de uiteinden in de winter naar rood verkleuren. Vruchten blauwzwart. In de Jardin des Plantes in Parijs trok de plant destijds veel aandacht. Men ontving in deze tuin in de winter van 1880-1881 zaden van dr Emil Bretschneider, die als arts was verbonden aan de Russische Ambassade in Beijing. Thans is deze in cultuur zeldzaam en waarschijnlijk ontbrekend op Nederlandse kwekerijen.

Cornus canadensis L. – Noord-Amerika en Groenland — zie kleurenfoto blz. 71
Zeer lage tot 20 cm hoge, 's winters bovengronds afstervende plant met kruipende enigszins kruidachtige wortelstok. De bladeren zijn 2-6 cm lang en vormen aan de top van de takjes schijnbaar een krans. De groenachtige bloemen worden omgeven door 4, soms 6, 1-2 cm lange witte schutbladen. De vruchten zijn rood.
C. canadensis moet worden aangeplant op een vochtige, zure grond en een vrij koele plaats in de halfschaduw. Het is een goede bodembedekker, maar toch vooral een plant voor de liefhebber. De plant lijkt het best te gedijen in het gezelschap van andere planten; in deze is een vergelijking mogelijk met de in Nederland voorkomende hondsdraf (*Glechoma hederacea*). De tweede auteur zag prachtige populaties van *C. canadensis* langs wegen en bosranden in New Hampshire en Maine, waarbij de "symbiose" met andere planten opviel. De massale rode vruchten trokken eveneens de aandacht.

Cornus capitata Wall. – Nepal tot Zuidwest-China
Struik of kleine boom, 9-14 m hoog, in milde klimaten geheel tot gedeeltelijk wintergroen. In het herkomstgebied groeit deze vooral in de schaduw. Blad eivormig tot lancetvormig, 7-12 cm lang. De kleine groenachtige bloemen worden omgeven door 4-6 witachtige tot zwavelgele schutbladen. De karmijnrode (schijn)vruchten hebben de vorm van een aardbei en bevatten geel vruchtvlees.

In milde gebieden in Groot-Brittannië gedijt deze *Cornus* vaak goed, al geldt dit vooral voor introducties uit het meest noordelijke deel van het areaal. Alleen deze laatsten zouden mogelijk in ons klimaat nog enigszins winterhard kunnen zijn.

Cornus capitata subsp. *angustata* – zie **Cornus angustata**

Cornus controversa Hemsl. – Japan, China tot in de Himalaja en Taiwan
Deze soort kan uitgroeien tot een hoge struik of kleine boom met een brede kroon. Zeer karakteristiek zijn de in etages geplaatste zijtakken, die ook iets kunnen neerhangen. De vrij grote glanzende bladeren staan verspreid aan de meestal berijpte twijgen. In het najaar krijgt het blad een prachtige purperrode herfstkleur. De roomwitte bloemen in juni-juli staan in grote tuilen bijeen en worden helaas maar zelden gevolgd door de glanzend donkerblauwe vruchten.
Van alle kornoeljes heeft deze soort mogelijk het grootste areaal. Deze groeit van nature in vrij uiteenlopende klimaattypen van warm-gematigd tot vrij koud. In het laatste geval blijft het een struik.
De plant gelijkt op *C. alternifolia* en is door zijn bijzondere vertakking een prachtige solitairstruik of -boom.

Cornus controversa 'Pagoda' (Alph. van der Bom, Oudenbosch, Nederland, circa 1980)
Een prachtige cultivar met een rechte, doorgaande kop en opvallend mooie, zeer grote bladeren. Deze zijn breed-elliptisch en glanzend donkergroen. 'Pagoda' werd al vele jaren in de boomkwekerij in Oudenbosch gekweekt alvorens de plant omstreeks 1980 werd benaamd. De Nederlandse schrijfwijze 'Pagode' is onjuist.

Cornus controversa 'Variegata' (Veitch, Engeland, vóór 1890)
Deze bonte plant heeft prachtige, wit gevlekte bladeren en groeit trager dan de soort. Het is een ideale plant als solitair op gazons of in plantenbakken, maar het liefst op een zonnige standplaats.
Deze bontbladige cultivar werd uit Japan ingevoerd en is daar bekend onder de naam "fuiri-mizu-ki". Onder de naam 'Variegata' is soms ook nog een uit Frankrijk afkomstige plant in cultuur. Mogelijk is dit de plant die Barbier in 1896 (of 1890?) in de handel bracht.

Cornus drummondii – zie onder **C. asperifolia**

Cornus 'Eddie's White Wonder' (Wayside Gardens, Mentor, Ohio, U.S.A., circa 1966) — zie kleurenfoto blz. 36

syn. *Cornus nuttallii* 'Eddie's White Wonder'

Een opgaande compacte struik of kleine boom met een prachtige herfstkleur. De bloei is zeer rijk en de schijnbloemen hebben 4 grote bracteeën. Men is het er nog steeds niet over eens of het nu wel of niet een hybride is van *C. nuttallii* en *C. florida*. De verschillen met *C. nuttallii* zijn gering. Er zijn zoals bij *C. florida* meestal 4 schutbladen, maar dit schijnt in de populaties van *C. nuttallii* ook voor te komen. De schutbladen zijn in de winter evenals bij *C. nuttallii* vrij, maar wel iets meer naar binnen gevouwen.
Herman J. Grootendorst was destijds zeer in deze materie geïnteresseerd. Het is in dit verband interessant uit zijn in 1977 gemaakte aantekeningen (letterlijk) de "Eddie's White Wonder-story" te citeren. "Toen Wayside Gardens, Mentor, Ohio, U.S.A. adverteerde met zijn nieuwe *C. nuttallii* × *C. florida* heb ik Henry Eddie (de zoon) gevraagd, waar die vermeende hybride vandaan kwam. Hij toonde mij een kleine boom (bij de kas). Z'n (overleden) vader had deze gevonden in B.C. (auteurs: = Brits Columbia en waarschijnlijk tevens bedoelend in het wild) en aldaar geplant omdat deze bloeirijk was. Mijn vraag: hybride, zelfs kruising zoals Wayside Gardens adverteert? (Antwoord:) Nonsens, mijn vader kruiste alleen rozen. Story: J.J. Grullemans van Wayside Gardens zag deze boom met 4 bracteeën en zei: dat moet een hybride zijn met de oostelijke *C. florida*. Wayside kocht het recht om deze kloon te benamen en adverteerde met deze plant als zijnde een hybride om de winterhardheid te bewijzen. Ik heb een 5-jarige boom met een rechte stam, nu 2 meter, gekocht als 1-jarige in 1973 van Hillier. Opmerkelijk dat deze winterharde kloon 4 tamelijk ronde bracteeën heeft en zwak gepunt zijn. De Engelse Cory Cup "for an international hybrid" is gegeven aan een selectie van *C. nuttallii*. Er is helemaal geen sprake van een hybride."

Deze aantekeningen van Grootendorst worden weersproken in een artikel van Bruce Macdonald (1989), dat hij in overleg met Henry Eddie (Jr) schreef. Hij verhaalt, dat Henry Eddie (Sr) wel degelijk *C. florida* met *C. nuttallii* kruiste in de jaren dertig en begin veertig. In 1948 kwam het terrein waarop ze stonden drie maanden onder water te staan en ging alles verloren, behalve een veelbelovende plant van een in 1945 gemaakte kruising, die al door hem was vermeerderd en deze zou later dus 'Eddie's White Wonder' worden genoemd. Blijft wel de vraag waarom nu juist dit jonge plantje was vermeerderd en waarom niet een veel oudere plant, omschreven als een "valuable plant with a compact, weeping form and masses of cream-colored flowers". Macdonald vermeldt, dat de cultivar in 1986 door de Vancouver Parks Board werd gekozen als de "City Centennial Tree". Hij twijfelt geen moment aan de hybridestatus en beschrijft zeer positief de kwaliteiten. Als verschillen met *C. nuttallii* noemt hij onder andere: 2-3 weken latere bloei, de betere winterhardheid, het vrij resistent zijn tegen de bladvlekkenziekte veroorzaakt door *Gloeosporium* sp., die *C. nuttallii* sterk kan aantasten. Het meest overtuigend voor de hybridestatus is zijn opmerking dat de plant steriel is.
De winterhardheid in het oosten van de Verenigde Staten valt volgens Dirr nogal tegen. Desalniettemin is 'Eddie's White Wonder' een alom gewaardeerde cultivar, die in Engeland - behalve de Cory Cup in 1972 van de Royal Horticultural Society - in 1977 een First Class Certificate kreeg.

Cornus florida L. – Oostelijk Noord-Amerika en Mexico
Brede struik tot 6 m hoog en zeer uitzonderlijk zelfs meer dan 10 m hoog. Jonge twijgen groen, in de winter bruin. Blad eivormig, 8-15 cm lang, bovenzijde matgroen, onderzijde witachtig. Het blad kan in de herfst prachtig scharlakenrood verkleuren. In mei verschijnen - vóór de bladontwikkeling - de groenachtige bloemen, die worden omgeven door 4 tot 4 cm lange, omgekeerd-eironde, witte bracteeën. De kleine vruchten zijn eivormig en scharlakenrood.
Deze bekende "Flowering Dogwood" is van alle landen het beste thuis in het oosten van de Verenigde Staten, waar populaties in de natuur in groten getale voorkomen. Al in de verte ziet men, rijdend in mei op de autowegen, de talrijke struiken langs bosranden in volle bloei. Het feest wordt thans op veel plaatsen in het noordoosten nogal verstoord door de eerder genoemde "Dogwood Decline".
De plant werd al omstreeks 1730 in Engeland geïntroduceerd, maar is daar - evenals in Nederland - geen geweldig succes geworden. Het Westeuropese klimaat is blijkbaar niet zo geschikt voor deze overigens zo fraaie struik.
Maar ook in de Verenigde Staten is de cultuur niet zonder problemen. Michael Dirr (1990) schrijft in zijn Manual of Woody Landscape Plants: "It seems that everytime I pick up a trade publication there is an article on Flowering Dogwood insects or diseases; there is no question that this species is susceptible to a number of troublesome pests including borer and various petal and leaf spots". Het sortiment is zeer groot en wordt nog steeds groter. Het voert te ver om alle cultivars te beschrijven. Volstaan zal worden met het beschrijven van de belangrijkste van de circa 25 cultivars, die in ons land in cultuur zijn. Voor de volledigheid volgen nog namen van voornamelijk in Amerika in cultuur zijnde cultivars: 'Alba Plena', 'American Beauty Red', 'Apple Blossom', 'Ascending', 'Autumn Gold', 'Belmont Pink', 'Big Giant', 'Big Girl', 'Bonnie', 'Brave' (Cherokee Brave), 'Clear Moon', 'Compacti' (niet 'Compacta'), 'De Kalb Red', 'Fastigiata', 'Fragrant Cloud', 'Gigantea', 'Green Glow', 'Hillenmeyer', 'Hohmann's Golden', 'Imperial White', 'Junior Miss Variegated', 'Kingsville Golden', 'Magnifica', 'Mary Ellen', 'Moonglow', 'Multibracteata', 'Mystery', 'New Hampshire', 'October Glory', 'Ozark Spring', 'Pendula', 'Pink Flame', 'Pink Sachet', 'Plena', 'Pluribracteata', 'Poinsett', 'Prosser', 'Purple Glory', 'Pygmy', 'Red Cloud', 'Reddy', 'Redleaf', 'Rich-Red', 'Roberts Pink', 'Salicifolia', 'September Dog', 'Spring Song', 'Springtime', Steele's Fastigiate', 'Stoke's Pink', 'Sweetwater Red', 'Variegata', 'Weaver', 'Welchii' ('Tricolor'), 'Welch Bay Beauty', 'White Bouquet', 'White Giant', 'Williams Red', 'Willsii', 'World's Fair' en 'Xanthocarpa'.

Cornus florida 'Barton' (Tennessee Valley Nurs., Winchester, Tennessee, U.S.A., 1969)
syn. *Cornus florida* 'Barton's White'

Een als jonge plant al rijkbloeiende selectie. De grote witte schijnbloemen van deze grote struik hebben overlappende bracteeën.
Dirr beveelt deze selectie aan voor winterhardheidszone 6-8. Hij merkt op dat de plant zeer goed gedijt in de Georgia Botanical Garden.

Cornus florida 'Cherokee Chief' (I. Hawkersmith Nurs., Winchester, Tennessee, U.S.A., 1957)
De gedraaide (niet vlakke) schijnbloemen van deze selectie, die als eerste van een reeks door Commercial Nursery Co in Tennessee op de markt werd gebracht, zijn intens robijnrood en ook het jonge blad is roodachtig.
Van de roodbloeiende cultivars is dit in Amerika een van de populairste. Deze *Cornus* bloeit pas als grotere plant.

Cornus florida 'Cherokee Princess' (I. Hawkersmith Nurs., Winchester, Tennessee, U.S.A., 1959)
Struik met een smal-opgaande groeiwijze. Het is een rijkbloeiende selectie met grote witte bracteeën.
De plant werd gevonden door C.W. Highdon, Kentucky.

Cornus florida 'Cloud 9' (Chase Nurs., Chase, Alabama, U.S.A., 1962)
Een vrij langzaamgroeiende brede struik die als jonge plant (80-100 cm hoog) al overvloedig bloeit. Fraaie elkaar overlappende witte bracteeën.
In de Verenigde Staten als een van de beste beschouwd, maar is in Noord-Duitsland niet goed winterhard gebleken.
Dirr vermeldt: Wordt ook geschreven als 'Cloud Nine', maar 'Cloud 9' is de originele benaming.

Cornus florida 'Daybreak' (Verenigde Staten, vóór 1989)
Een krachtig groeiende, bontbladige selectie met onregelmatig roomwit gerand blad dat in de herfst roze of tot rozerood verkleurt. Blad zeer bestand tegen hitte. De plant verkreeg in 1993 van de keuringscommissie van de KVBC een Getuigschrift van Aanbeveling (zie Dendroflora 30, p. 78). In Amerika in de handel met het trademark Cherokee Daybreak.

Cornus florida 'First Lady' (Boyd Nurs. Co, McMinnville, Tennessee, U.S.A., 1969)
Opgaande struik met gele tot lichtgroen gerande donkergroene bladeren. De herfstkleur van deze cultivar is zeer bijzonder met een kleurmozaïek van scharlakenrood, kastanjebruin-purper, roze en geelgroen. Bloemen wit, niet talrijk.
De plant werd op de tentoonstelling "Herfstweelde 1983" bekroond met een Zilveren Medaille (zie Dendroflora 20, p. 62).

Cornus florida 'G.H. Ford' – zie **Cornus florida 'President Ford'**

Cornus florida 'Golden Nugget' (Verenigde Staten, vóór 1985)
De bladeren van deze cultivar zijn goudbronskleurig gerand. De plant groeit krachtiger dan *C. florida* 'Welchii'.

Cornus florida 'Junior Miss' – zie **Cornus florida 'Welch's Junior Miss'**

Cornus florida 'President Ford' (Verkade's Nurs., Waybe, New Jersey, U.S.A., 1968) — zie kleurenfoto blz. 36
Een snel groeiende geelgroenbonte selectie, die weinig gevoelig is voor nachtvorst.
Deze cultivar is ook (foutief) bekend als 'President Gerald H. Ford' en 'G.H. Ford'.

Cornus florida 'Purple Glory' (Boyd Nurs., McMinnville, Tennessee, U.S.A., 1983)
Een roodbladige selectie waarvan de bladeren later in het seizoen zelfs naar zeer donker purperrood verkleuren. De schijnbloemen zijn donkerrood.

Cornus florida 'Rainbow' (F. Schmidt & Son, Boring, Oregon, U.S.A., 1968)
Een bonte selectie met groen en donkergeel blad, dat in de herfst karmijnrood verkleurt. Schijnbloemen wit.
Deze cultivar werd gevonden door Armond Marzili, Canton, Ohio als mutant op een stobbe.

Cornus florida 'Red Giant' (Kawaguchi Trade Centre, Kawaguchi, Japan, 1981) — zie kleurenfoto blz. 36
Deze selectie heeft grote donkergroene bladeren en grote rode schijnbloemen met witte punt.
Vermoedelijk komt deze plant als een onbenaamde cultivar uit de Verenigde Staten en werd

vervolgens in Japan van de naam 'Red Giant' voorzien. De plant wordt voor het eerst aangeboden in Shibamichi's Wholesale Pricelist '86-'87.

Cornus florida 'Royal Red' (Broadview Nurs., Winchester, Tennessee, U.S.A., 1962)
Het blad van deze cultivar is bij het ontluiken bloedrood en wordt ook weer rood in de herfst. Ook de grote schijnbloemen hebben een intens rode kleur.

Cornus florida f. **rubra** (West.) Schnelle (1731)
Afwijkend van de soort door de iets purperkleurig getinte bladeren en de roze tot rozerode bracteeën. De eerste roodbloeiende *C. florida* werd al in 1691 ontdekt in Virginia. Thans zijn er diverse roodbloeiende selecties. In Hillier's Manual worden ze aangeduid als de Rubra Group. De ook in ons land al lang in cultuur zijnde kloon zou het beste als cultivar 'Rubra' onder deze Rubra Group kunnen worden gerangschikt.

Cornus florida 'Sunset' (Cherokee Sunset®) (Commercial Nursery Co, Inc., Decherd, Tennesee, U.S.A., 1987)
Een bontbladige selectie met een onregelmatig geelgekleurde rand, in de herfst verkleurend naar rozerood tot donkerpurper. Het blad verbrandt niet in de zon. Schijnbloemen rood.
Deze plant verkreeg van de keuringscommissie van de KVBC in 1993 een Getuigschrift van Aanbeveling (zie Dendroflora 30, p. 78). Ook Dirr vindt deze selectie veelbelovend.

Cornus florida 'Sweetwater Red' (Verenigde Staten, 1961)

syn. *Cornus florida* 'Sweetwater'

Een selectie met roodachtig blad dat rood verkleurt in de herfst. De kleur van de schijnbloemen is dieprood.
Dirr vermeldt deze cultivar als 'Sweetwater Red' (en dit is wellicht de juiste naam), terwijl de plant in Nederland bekend is als 'Sweetwater'.
De plant werd geselecteerd door Howell Nurs., Knoxville, Tennessee in 1954 en werd in 1961 in de handel gebracht.

Cornus florida 'Welch's Junior Miss' (Verenigde Staten, 1957)
Een grootbloemige selectie. De bracteeën zijn aan de rand dieproze en naar het midden steeds lichter tot bijna wit.
Werd in 1957 als wilde plant gevonden door C.H. Welch in Mobile County, Alabama. Volgens waarnemingen van Dirr overtreft deze cultivar *C. florida* 'Cherokee Chief', zowel in sierwaarde als in geringe ziektegevoeligheid.

Cornus florida 'White Cloud' (Wayside Gardens, Mentor, Ohio, U.S.A., 1947)
Een selectie die vooral als jonge plant (80-100 cm hoog) al veel witte bloemen produceert. In Duitsland niet goed winterhard.

Cornus foemina – zie **Cornus stricta**

Cornus glabrata Benth. – Westelijk Noord-Amerika
Een grote dichte struik tot 4, soms 6 m hoog met dunne, overhangende roodbruine twijgen. De bladeren zijn lancetvormig, aan beide zijden glimmend groen en met 3-4 paar nerven. De vruchten zijn wit of blauw getint.

Cornus hemsleyi Schneid. & Wangerin – Centraal-China
Een grote krachtig groeiende struik of kleine boom tot 8 m hoog met donkerbruin behaarde, later rode twijgen. Het blad is eirond en kort toegespitst. Opvallend is de donkerbruine beharing van de 6-8 paar nerven aan de onderzijde van de bladeren. De talrijke bloemen in juni zijn crèmewit. De vruchten zijn blauwzwart.

Cornus hessei – zie **Cornus alba 'Hessei'**

Cornus alba 'Aurea'

Cornus alba 'Elegantissima'

Cornus alba 'Sibirica Variegata'

Cornus alba

Cornus florida 'Red Giant'

Cornus 'Eddie's White Wonder'

Cornus nuttallii 'Monarch'

Cornus florida 'President Ford'

Cornus hongkongensis Hemsl. – Zuidoost-China
Deze aan *C. kousa* nauwverwante soort is (zeer waarschijnlijk) wintergroen en heeft schijnbloemen met helderwitte, brede schutbladen.
De soort werd het eerst gevonden in Hongkong door de Engelse Major J.G. Champion tussen 1847 en 1850. Deze zeldzame soort werd later ook in enkele andere Chinese provincies gevonden. Het in Boskoop gekweekte materiaal is opgekweekt uit zaad, dat destijds door Wang Dajun, curator van de botanische tuin van Shanghai, werd toegestuurd.
De Chinese taxonoom Xiang onderscheidt binnen deze soort 5 ondersoorten, waaronder subsp. *melanotricha* (Pojarkova) Q.Y. Xiang. Onder deze laatste naam is in Boskoop één exemplaar aanwezig.
C. hongkongensis is in Nederland redelijk winterhard, maar mogelijk is deze subtropische soort toch eerder een interessant gewas voor kascultuur.

Cornus kousa Buerg. – Japan, Korea en Centraal-China
Hoge struik of tot 9 m hoge boom. Als jonge plant sterk opgaand met een vaasvormige kroon, later vaak zeer breed met overhangende takken. De stam bladdert op latere leeftijd af, waardoor fraaie mozaïekpatronen ontstaan. Het blad is breed-elliptisch, kort toegespitst, 5-10 cm lang en vaak met een golvende rand. De bladkleur is donkergroen, in de herfst verkleurend naar purperrood. De sierwaarde wordt gevormd door de schijnbloemen met 4 roomwitte of helderwitte bracteeën. Deze kunnen een enigszins opstaande rand hebben of vrij vlak zijn, vrij smal tot elkaar overlappend. De bloei is in juni - na het uitlopen van het blad - minstens 2-3 weken later dan die van *C. florida*. De vrucht is een op een aardbei gelijkende, rozerode schijnvrucht.
De plant gedijt het beste op een beschutte, vrij zonnige standplaats en op een goed doorlatende, vrij vruchtbare grond. In grote tuinen en parken mag naar de mening van de auteurs deze kleine boom - waarvan de takken op oudere leeftijd horizontaal afstaan - niet ontbreken.
Van deze soort en met name van *C. kousa* var. *chinensis* zijn vooral in de Verenigde Staten zeer veel selecties in omloop gekomen, in aantal die van *C. florida* benaderend. Hier zal worden volstaan met een beschrijving van degene die in ons land worden gekweekt. Verdere selecties zijn onder andere: 'Aget', 'Akabana', 'Amber', 'Autumn Rose', 'Baby Splash', 'Big Apple', 'Blue Shadow', 'Blue Star', 'Bodnant Form', 'Bonfire', 'Bush's Pink', 'Camden', 'Cascade', 'Cedarridge Select', 'Claudia', 'Doubloon', 'Dr Bump', 'Dwarf Pink', 'Elisabeth Lustgarten', 'Elmwood Weeper', 'Endurance', 'Fanfare', 'Gay Head', 'Girard's Nana', 'Goldcup', 'Goldspot', 'Greensleeves', 'Greta's Gold', 'Highland', 'Julian', 'July Jubilee', 'Kirkpatrick's Weeping', 'Kordes', 'Kreuzdame', 'Little Beauty', 'Lustgarten Weeping', 'Marble', 'Moonbeam', 'Moonlight', 'Moonbeam', 'National', 'Nell Monk', 'Nicole', 'Ollywood', 'Prolific', 'Radiant Rose', 'Repeat', 'Repeat Bloomer', 'Robert', 'Rochester', 'Silver Cup', 'Silverstar', 'Snowbird', 'Snowflake', 'Square Dance', 'Stanford Pink', 'Steeple', 'Summer Games', 'Summer Majesty', 'Summer Stars', 'Sunsplash', 'Temple Jewel', 'Ticknor's Choice', 'Tilgates', 'Trinity Star', 'Triple Crown', 'Twinkle', 'Victory', 'Weberiana', 'Wilton' en 'Wolf Eyes'.

Cornus kousa var. *angustata* – zie **Cornus angustata**

Cornus kousa 'China Girl' (Proefstation voor de Boomkwekerij, Boskoop, 1978) — zie kleurenfoto's blz. 53
Een selectie uit *C. kousa* var. *chinensis* met grote, roomwitte bracteeën.
Een in Boskoop gekweekte kloon, die jarenlang aanwezig was op het Proefstation voor de Boomkwekerij te Boskoop. De herkomst kon niet meer worden achterhaald. H.J. Grootendorst gaf aan deze mooie plant de naam 'China Girl' en via het Proefstation werd hiervan materiaal verspreid onder de kwekers. De plant is thans volop in cultuur.

Cornus kousa var. **chinensis** Osborn
De al eerder genoemde Chinese variëteit heeft opvallend grote, witte bracteeën, die elkaar overlappen en deze wordt ook iets hoger dan de soort. Ook de rozerode vruchten met gele onderzijde zijn iets groter. De plant is geïntroduceerd door Ernest Wilson in 1907, afkomstig uit de Chinese provincie Hubei. De Royal Botanic Gardens Kew ontvingen de plant in 1910 van het Arnold Arboretum te Boston, U.S.A. Volgens Wieting (1990) is de beste introductie die van Camillo Karl Schneider geweest. Het door deze bekende Duitse dendroloog in China verzamelde materiaal kwam terecht in het Arnold Arboretum en kwam via een Amerikaanse kwekerij weer in Duitsland. Zowel

de soort als de variëteit zijn zeer variabel in de natuur, en veel van de fraaie recent geïntroduceerde cultivars zijn geselecteerd uit deze variëteit.

Cornus kousa 'Goldstar' (Sakata Nursery Co., Yokohama, Japan, 1978)
Deze Japanse selectie verschilt van de soort; het blad is in het hart opvallend goudgeel gevlekt. Deze cultivar werd voor het eerst gepubliceerd en aangeboden in de Spring '78 Catalogue van de Sakata Nursery Company. In hetzelfde jaar importeerde B. Yinger de plant in de Verenigde Staten. H.J. van de Laar (Proefstation voor de Boomkwekerij, Boskoop) bracht in 1979 de plant mee naar Nederland, opgespoord tijdens zijn reis door Japan. 'Goldstar' werd op de tentoonstelling "Herfstweelde 1983" bekroond met een Gouden Medaille (zie Dendroflora 20, p. 62).
Een nadeel is dat 'Goldstar' terugslaat naar takken met uitsluitend groene bladeren. Deze takken dienen tijdig te worden weggeknipt.

Cornus kousa 'Madame Butterfly' (Dr David Leach, North Madison, Ohio, vóór 1985)
Een rijkbloeiende selectie met naar binnen omkrullende bracteeën.
Onder deze naam is ook nog een Engelse selectie bekend van Peter Chappell. Deze heeft zeer grote bracteeën. Het is niet duidelijk welke selectie het eerst werd benaamd, noch welke van deze twee selecties op enkele bedrijven wordt gekweekt.
Santamour (1985) zegt dat de plant is geregistreerd, maar hij noemt geen jaartal. Hij zegt wel dat Spongberg er over zal publiceren.

Cornus kousa 'Milky Way' (Wayside Gardens, Mentor, Ohio, U.S.A., 1961)
In diverse dendrologische handboeken en publicaties wordt 'Milky Way' beschreven als een zeer rijkbloeiende selectie uit C. kousa var. chinensis. In werkelijkheid betreft het echter een mengsel. De status van 'Milky Way' werd uitvoerig onderzocht door Elwin R. Orton Jr (1991) van Rutgers, The State University of New Jersey, degene die *C. florida* succesvol kruiste met *C. kousa*. Hij achterhaalde, dat Wayside Gardens in de jaren 60 enige duizenden planten had gekweekt van zaad van diverse herkomsten. Hiervan werden er 15 geselecteerd en overgebracht naar een ander deel van de kwekerij. Van deze planten werd enthout genomen en werden planten gekweekt, die als 'Milky Way' werden verspreid. Planten gekweekt van zaad van deze 15 planten kwamen in de handel als "Seedlings of 'Milky Way'". Vervolgens werd door diverse kwekerijen één plant als moerplant aangehouden. Een Amerikaans bedrijf noemde deze ter onderscheiding *C. kousa* 'Milky Way Select'.

Cornus kousa 'New Red' – zie **Cornus kousa 'Satomi'**

Cornus kousa 'Satomi' (Shibamichi Honten Co, Ltd, Angyo, Kawaguchi, Saitama, Japan, 1986) — zie kleurenfoto blz. 53

syn. *Cornus kousa* 'New Red'
Cornus kousa 'Rosabella'

Deze cultivar verschilt van de soort door de roze tot rode kleur van de vrij kleine bracteeën. Deze zijn meestal lichtroze en bij koel weer rozerood. De kleur verloopt doorgaans van licht naar donker. Bij het verbloeien wordt het rood vlekkerig en later bruin. Het breed-eironde blad met aan de onderzijde donkerbruine okselbaarden is donkergroen en verkleurt in de herfst naar diep purperrood. De vruchten zijn eveneens purperrood en tamelijk glad ten opzichte van andere cultivars.
Deze bijzondere cultivar werd in 1979 in ons land geïmporteerd door H.J. van de Laar (Proefstation voor de Boomkwekerij), die de plant in Japan ontdekte. Deze selectie was toen nog onbenaamd. Niet lang daarna kreeg de plant in Japan de voorlopige naam (aanduiding) 'New Red'. In 1986 werd deze plant door de winner definitief benaamd en wel met de cultivarnaam 'Satomi'. Intussen werd de plant ook door anderen uit Japan verkregen en gaf de uitgestelde naamgeving aanleiding tot het geven van de naam 'Rosabella'. Deze naam en ook de aanduiding 'New Red' moeten als synoniemen worden beschouwd.
In 1986 werd aan deze fraaie cultivar door de keuringscommissie van de KVBC een Getuigschrift Eerste Klas toegekend (zie Dendroflora 23, blz. 87). In 1988 werden ruim 5000 stuks enthout van deze nieuwe *Cornus* via het Proefstation voor de Boomkwekerij ter verdere vermeerdering onder de kwekers verspreid.

Cornus kousa 'Schmetterling' (H. Lüttmann, Bad Zwischenahn, Duitsland, vóór 1987)
Breed-opgaande, later brede struik met uitzonderlijk grote schijnbloemen. De bracteeën zijn aanvankelijk groengeel, later ivoorwit.
Deze selectie bloeit al als 1-1.5 m hoge struik en verkreeg een Gouden Medaille op de Bundesgartenschau te Düsseldorf in 1987.

Cornus kousa 'Snowboy' (Sakata Nursery Co., Yokohama, Japan, 1978) — zie kleurenfoto blz. 53
Langzaam groeiende opgaande struik met witgerande bladeren en een zeer fraaie purperroze herfstkleur.
Deze cultivar werd - evenals *C. kousa* 'Goldstar' - voor het eerst beschreven en afgebeeld in de Spring '78 Catalogue van de Sakata Nursery Company. B. Yinger importeerde deze in 1978 in de Verenigde Staten gelijktijdig met 'Goldstar'. In Nederland werd de plant geïntroduceerd door H.J. van de Laar (Proefstation voor de Boomkwekerij, Boskoop) in 1980, die de plant ontdekte op zijn reis door Japan. In 1987 werd 'Snowboy' op de tentoonstelling "Flora Nova" bekroond met een Gouden Medaille (zie Dendroflora 24, blz. 48).
Het is een op zich fraaie cultivar, maar de plant is moeilijk te vermeerderen en ook het blad kan verbranden in de felle zon.

Cornus kousa 'Special Grant' – zie **Cornus kousa 'Speciosa'**

Cornus kousa 'Speciosa' (J. Blaauw & Co, Lincroft, New Jersey, U.S.A, 1958)

syn. *Cornus kousa* 'Special Grant'

Oude cultivar met een omkrullende bladrand, waardoor een tweekleurig effect ontstaat. Deze cultivar wordt door enkele kwekers nog aangeboden.

Cornus kousa 'Weaver' (Glen Saint Mary Nurs. Co, Glen Saint Mary, Florida, U.S.A., 1941)

syn. *Cornus kousa* 'Weaver's Weeping'

Deze rijkbloeiende selectie heeft op latere leeftijd sterk afhangende takken. De plant is op enkele bedrijven in Nederland in cultuur onder de naam 'Weaver's Weeping'. "Weeping" is duidelijk een latere toevoeging; in de originele beschrijving wordt deze eigenschap van de toen waarschijnlijk nog jonge planten niet vermeld.

Cornus kousa 'Weisse Fontäne' (J. Wieting, Westerstede, Duitsland, 1979)
Deze selectie heeft als grotere struik zeer sterk afhangende twijgen, waardoor de bloemen zeer fraai tot hun recht komen. De schijnbloemen hebben een doorsnede van 8-10 cm en verkleuren aan het eind van de bloei van wit naar zachtroze. Als de plant 2-2.5 m hoog is begint deze pas te bloeien.

Cornus kousa 'Wieting's Selekt' (J. Wieting, Westerstede, Duitsland, 1979)
Een zeer rijkbloeiende selectie met vrij kleine schijnbloemen. Het is een kleine, dicht vertakte struik met een opgaande groeiwijze. Bloeit al op jeugdige leeftijd en viel als jonge plant op vanwege de intens rode herfstkleur.

Cornus kousa 'Xanthocarpa' (1934)
In 1934 werd een geelvruchtige plant door H.J. Venema benaamd als *C. kousa* var. *xanthocarpa*. Thans mogelijk alleen nog te vinden in collecties.

Cornus kousa × *Cornus florida* – zie **Cornus (Stellar Group)**

Cornus macrophylla WALL. – Himalaja, China en Japan
Hoge struik of boom tot 15 m hoog met een ronde kroon. Bladeren elliptisch, 10-16 cm lang. De geelachtige bloemen staan in tot 15 cm brede tuilen. Vruchten blauwzwart. Deze interessante soort heeft tot nu toe weinig aandacht gekregen en wordt te weinig in cultuur aangetroffen. De plant groeit krachtig en is vrij goed tegen droogte bestand.

Cornus mas L. - Gele kornoelje – Centraal- en Zuidoost-Europa, Klein-Azië tot Noord-Iran — zie kleurenfoto blz. 71

Hoge struik of kleine boom tot 6 m, soms tot 10 m hoog, met stevig opgaande takken en dunne zijtakken. De kleur van de jonge twijgen is in de winter opvallend groen. Oudere bomen hebben een met grijze, kleine schubben afbladderende schors en een zeer brede schermvormige kroon. Het blad is 5-10 cm lang, elliptisch en lang toegespitst.

In de winter zijn de talrijke, ronde, veelschubbige bloemknoppen duidelijk zichtbaar. In februari-maart, vóór de bladontontwikkeling, ontwikkelen zich de kleine, gele bloemen in kortgesteelde schermen. De meeste zijn mannelijk.

Op de natuurlijke groeiplaatsen in Zuidoost-Europa lopen kleur, vorm, smaak en grootte van de vruchten zeer uiteen. De kleur varieert van roomwit en geel, via oranje en felrood tot donkerpaars en bijna zwart. De vorm kan peer- of tonvormig zijn. De grootte varieert van 1.5-2.5 cm. Het suikergehalte van de vruchten varieert van 4 tot 12%. De in Nederland van zaad gekweekte planten hebben meestal enigszins wrang-zuur smakende, donkerrode vruchten van 1.5-2 cm. De vruchten rijpen in september. De vruchtdracht is wisselvallig, o.a. ten gevolge van minder gunstig weer tijdens de bloei of verschillen tussen van zaad gekweekte planten.

De struiken kunnen zeer oud worden. Het hout is zeer hard en werd in de oudheid voor veel doeleinden gebruikt, onder andere spaken van wielen, wiggen, houten pennen en speren. De Latijnse naam "Cornus" betekent hoorn en wijst op die hardheid. De soortaanduiding "mas" (= mannelijk) wordt verschillend geïnterpreteerd. De betekenis van mannelijk is hier duidelijk in relatie tot de hardheid van het hout als zogenaamde mannelijke eigenschap.

De Gele kornoelje is een oud cultuurgewas en het werd al vanaf de Romeinse tijd over Europa verspreid. Daardoor is het moeilijk om nu nog de noordgrens vast te stellen en te bepalen of er in Zuid-Limburg echt nog sprake is van autochtoon materiaal. Doing Kraft (1957) stelde dat de noordgrens van C. mas lag in kalksteengebieden van Noord-Frankrijk, Zuid-België en in Duitsland in het Harzgebergte. Van der Burgh e.a. (1983) beschouwden de lijn Calais-Maastricht-Aken-Göttingen als de noordgrens. Nabij Gulpen in Zuid-Limburg vonden ze een groeiplaats met volgens hen indigeen (inheems) materiaal. Een belangrijk verschil tussen gekweekte en verwilderde Gele kornoeljes vormde de 2-3 weken latere bloeitijd. In de middeleeuwen was deze kornoelje vooral te vinden in kloostertuinen. De vruchten werden - en in Zuidoost-Europa gebeurt dat nog altijd - gegeten en tot drank, likeur of jam verwerkt. In Turkije is "serbert" een populaire drank van deze vrucht. Onrijpe vruchten werden ook gebruikt als vervangers voor olijven. In de medische sfeer vonden vrucht, blad en schors een hele reeks van gebruiksmogelijkheden. Dit gebruik is in Nederland nog nauwelijks bekend en ook de sierwaarde van de vroege bloei in het voorjaar heeft het moeten afleggen tegen die van de thans alom aanwezige *Forsythia* en *Hamamelis*.

Toch kan deze heester ook nu nog voor allerlei doeleinden worden ingezet. De plant is uitermate geschikt voor aanplant op hoge, droge gronden, zowel als solitair als in groepsverband. In groengordels van landschappelijke aard is het een onmisbaar element. Ook voor het maken van robuuste hagen kan deze kornoelje buitengewoon goed worden aangeplant.

Van de Gele kornoelje is er een groot aantal selecties, maar het in Nederland gekweekte sortiment is beperkt. Enige nauwelijks nog te vinden cultivars werden ooit onderscheiden vanwege de kleur van de vruchten: 'Alba' (witvruchtig), 'Flava' en 'Xanthocarpa' (geelvruchtig), 'Violacea' (paarsroodvruchtig). *C. mas* 'Macrocarpa' is een voorbeeld van een grootvruchtige selectie. Vrij recent werden in de Botanische Tuin van Kiev (Oekraïne) door Svetlana Klimenko diverse speciaal voor de vruchtkwaliteit geselecteerde Gele kornoeljes benaamd, onder andere: 'Elegant', 'Helen', 'Pioneer' en 'Red Star'. In de Verenigde Staten zijn deze in cultuur.

Een Oostenrijkse grootvruchtige selectie is *C. mas* 'Jolico' (zie aldaar).

Cornus mas 'Aurea' (vóór 1892)

Van deze geelbladige cultivar komen vooral de hangende rode vruchten tot hun recht. Deze contrasteren prachtig met het gele blad.

Deze *Cornus* is op bescheiden schaal in cultuur aan te trefffen.

Cornus mas 'Aurea Elegantissima' (J.& C. Lee, Isleworthy Nursery, Hammersmith, Engeland, 1869)

syn. *Cornus mas* 'Elegantissima'
Cornus mas 'Tricolor'

De bladeren van deze oude, bontbladige cultivar zijn geelgerand met een vleugje roze of rood. Het is een langzaam groeiende *Cornus* en deze is minder geschikt voor aanplant in de volle zon. De plant is in cultuur bij enkele gespecialiseerde kwekers.

In de "Registration list of cultivar names in Cornus L." (1961) is de naam geschreven als 'Aureo-elegantissima'. In de "Illustrirte Garten-Zeitung", 21ste Jrg, 1877 staat evenwel *C. mascula aurea elegantissima* en de plant is afgebeeld met een fraaie kleurentekening.

Cornus mas 'Crispa' (vóór 1893)

Een oude cultivar met gekronkelde bladeren met ingekrulde randen. Nog ergens in cultuur? De plant wordt genoemd in L. Dippel's "Handbuch der Laubgehölzkunde" III, 1893.

Cornus mas 'Elegantissima' – zie **Cornus mas 'Aurea Elegantissima'**

Cornus mas 'Golden Glory' (Synnestvedt Co., Round Lake, Illinois, U.S.A., vóór 1970)

Een zeer grove, sterk opgaande selectie met grote glanzend donkergroene bladeren en grote, helderrode vruchten.

Opvallend aan deze rijkbloeiende selectie is de doorgaande harttak en de vooral aanvankelijk sterk piramidale vorm. Bij een lengte van 4-4.5 m is de plant niet breder dan 2.4 m. Deze selectie is geschikt als haagplant of als kleine straatboom. De plant werd in de zestiger jaren gevonden door Ralph Synnestvedt en is in Nederland op enkele boomkwekerijen in cultuur.

Cornus mas 'Hillier's Upright' (Hillier Nursery Ltd, Ampfield, Hampshire, Engeland, 1974)

Het is de vraag of deze selectie met een breed-opgaande groeiwijze in Engeland nog wel wordt gekweekt; in Nederland zeker niet.

Cornus mas 'Jolico' (Dr Helmut Pirc, Wenen, Oostenrijk, 1990)

Een grootvruchtige Oostenrijkse selectie, die in 1992 in de Deutsche Baumschule door de winner uitvoerig werd beschreven. De plant werd ontdekt in een van de oude boomgaarden in de buurt van Wenen waar in het begin van deze eeuw diverse rijkdragende selecties waren aangeplant. De vruchten zijn zeer groot, 24-30 mm lang en 13-20 mm breed. Het vruchtgewicht is 5.6 gram tegenover circa 2 gram bij de wilde soort. De plant is zelfsteriel en er dient dus een bestuiver bij te worden geplant. Evenals bij andere vruchtrassen is kalk erg belangrijk voor de bloemknopvorming. In proeven in Oostenrijk werd 'Jolico' vergeleken met 7 rijk vruchtdragende selecties, waaronder de Tsjechische rassen 'Devin' en 'Titus'. Ondanks de goede resultaten was de belangstelling in Oostenrijk om de cultivar 'Jolico' te kweken niet groot. Het gebruik van de vruchten o.a. voor de bereiding van "Dirndlschnaps" is bij de overstelpende importen van exotische vruchten niet zo gemakkelijk weer nieuw leven in te blazen. In het juli-nummer van de Deutsche Baumschule wordt in een kort berichtje gemeld, dat de resultaten van onderzoek in België met dit ras nogal tegenvielen. Bij dit onderzoek was echter ook een proef met 'Jolico' zonder bestuivers en deze zijn absoluut nodig.

Cornus mas 'Nana' (Frankrijk, vóór 1879)

syn. *Cornus mas nana* Carr., niet Dipp.

Een ronde, compacte dwergvorm met kleine bladeren, tot circa 1.20 m hoog. In Nederland mogelijk niet, in Duitsland en de Verenigde Staten nog wel in cultuur.

Carrière noemt deze dwergvorm in Revue Horticole in 1879. Zie voor *C. mas nana* Dipp. onder *C. pumila*.

Cornus mas 'Pyramidalis' (vóór 1892)

Een sterk opgaande struik, waarvan ook de zijtakken onder een kleine hoek zijn ingeplant. Krüssmann vermeldt, dat hij van deze selectie alleen de plant in de Botanische Alpengarten in Frohnleiten, Steiermark (Dld) kent.

De plant is echter ook in het Arnold Arboretum in Amerika in cultuur.

Cornus mas 'Tricolor' – zie **Cornus mas 'Aurea Elegantissima'**

Cornus mas 'Variegata' (1838) — zie kleurenfoto blz. 71
Een bontbladige selectie met vrij regelmatig, roomwit gerande bladeren.
Hillier's Manual noemt het een "outstanding variegated shrub or small tree" en "free fruiting". De cultivar 'Variegata' - die tamelijk traag groeit - is in ons land bij enkele gespecialiseerde kwekers in cultuur.

Cornus 'Norman Haddon' (H. Haddon, West Porlock, Somerset, Engeland, circa 1968)
Deze kornoelje is het resultaat van de kruising van *C. kousa* met *C. capitata*. De plant is genoemd naar de (bezitter van de) tuin, waar ze aan het eind van de jaren '60 werd gevonden. Het is een breed groeiende, kleine boom met op latere leeftijd een afschilferende bast. In juni is de plant overladen met, vergeleken met *C. kousa*, vrij kleine roomwitte (schijn)bloemen, die in juli verkleuren naar dieproze. De bracteeën zijn vrij breed en plotseling toegespitst. Opvallend is ook de rijke dracht van op aardbeien gelijkende vruchten in de herfst. De New RHS Dictionary of Gardening vermeldt voor deze kruising eenzelfde winterhardheid als *C. kousa*, terwijl de andere ouder in het Nederlandse klimaat niet winterhard is. Deze is bij enkele gespecialiseerde kwekers in cultuur.

Cornus nuttallii Audubon – Westelijk Noord-Amerika
Hoge struik of boom tot 8 m, in het herkomstgebied soms zelfs tot 25 m hoog met elliptische tot eivormige bladeren van 8-12 cm lang en met 5-6 paar nerven. De bloeiwijze wordt omgeven door 6 en soms 4 of 8, (gelig)witte, vaak iets roze verbloeiende bracteeën. Deze laatste zijn omgekeerd-eirond tot ovaal en 4-6 cm lang en daarmee veruit de grootste van die van de grootbloemige soorten. In knoptoestand in de winter sluiten de bracteeën de bloemknoppen niet in; de bracteeën zijn duidelijk zichtbaar. De vruchten zijn ellipsvormig, niet onderling vergroeid en bij rijpen oranjerood. *C. nuttallii* is één van de allermooist bloeiende struiken of kleine bomen. In het landschap van de Amerikaanse westkust zijn deze zeer spectaculair. In de herfst is er soms een tweede bloeiperiode en kunnen ook de prachtig geel en dieprood verkleurende bladeren een enorm fraai effect opleveren. Hier en daar ziet men in Nederland werkelijk mooie exemplaren, maar in veel gevallen wordt de aanplant een teleurstelling. Ook in Engeland en vooral in het oosten van de Verenigde Staten zijn de ervaringen wisselend. Van deze soort zijn er aanmerkelijk minder selecties in cultuur dan van *C. florida*. In Nederland wordt een vijftal cultivars gekweekt. In de Amerikaanse lijst "Data Scape" wordt verder nog *C.* 'Pink Blush' vermeld, waarvan nadere gegevens ontbreken. In de Checklist van Santamour & McArdle (1985) worden nog genoemd de cultivars 'Boyd's Hardy' en 'Pilgrim'.

Cornus nuttallii 'Ascona' – zie **Cornus 'Ascona'**

Cornus nuttallii 'Colrigo Giant' (Saxton & Wilson, Maplewood, Oregon, U.S.A., 1963)
Een selectie met uitzonderlijk grote schijnbloemen. Deze kunnen een diameter hebben van 15 cm. Ook in groeikracht en grootte van de bladeren onderscheidt deze reus zich. De bladeren hebben een opvallende herfstkleur. Als naam wordt vaak foutief vermeld 'Corigo Giant'.

Cornus nuttallii 'Eddie's White Wonder' – zie **Cornus 'Eddie's White Wonder'**

Cornus nuttallii 'Goldspot' (Doty & Doerner Nurs., Portland, Oregon, U.S.A., 1966)
Een bonte selectie met gele spikkels en vlekken op het blad. Grote schijnbloemen. Bloeit soms in de herfst voor de tweede keer en zelfs tamelijk uitbundig.
De originele schrijfwijze van de naam is 'Goldspot' en niet 'Gold Spot'. Volgens Hillier's Manual is mogelijk *C. nuttallii* 'Eddiei' (1925) een synoniem.

Cornus nuttallii 'Monarch' (Alph. van der Bom, Oudenbosch, Nederland, vóór 1970) — zie kleurenfoto blz. 36
Opgaande kleine boom met hoofdtak. Bloeiwijzen meestal met 6, soms 5 roomwite bracteeën, diameter 12 cm. Winterknoppen met 6 zichtbare bracteeën.
In 1970 showde Alph. van der Bom Boomkwekerijen, Oudenbosch, deze plant als 'Select' op Flora Nova '70 als zijnde een eigen selectie en daarna was de plant enige tijd (tot 1978) in Boskoop in cultuur onder de aanduiding 'Select'. In 1978 werd deze cultivar door H.J. Grootendorst en D.M. van Gelderen benaamd als 'Monarch'.
P.L.M. van der Bom van bovengenoemde firma ontdekte deze fraaie vorm in een particuliere tuin in de Amerikaanse staat Oregon. Later ontving hij hiervan vermeerderingsmateriaal.

Cornus nuttallii 'North Star' (Engeland?, vóór 1971)
Krachtig groeiende selectie met purperrood gekleurd jong blad en donkerpurperen jonge twijgen. De schijnbloemen zijn zeer groot met vrij smalle bracteeën.
De plant is vermoedelijk van Engelse origine en wordt al vermeld in de 1e druk van Hillier's Manual in 1971..

Cornus nuttallii 'Portlemouth' (Dr G. Barker, East Portlemouth, Devon, Engeland, 1969)
Een Engelse cultivar genoemd naar de plaats in Devon waar de plant werd geselecteerd in de tuin van dr Barker tijdens een bezoek van de International Dendrology Society in 1969. De cultivar heeft grote, roomgele bracteeën en vaak een goede herfstkleur. 'Portlemouth' werd vermeerderd en verspreid door Hillier.

Cornus obliqua Raf. – Oostelijk Noord-Amerika
De "Silky Dogwood" gelijkt heel sterk op *C. amomum* en is - waarschijnlijk beter, evenals *C. asperifolia* - daar ook toe te rekenen. Het is een open struik tot 4 m hoog. De takken zijn groen tot oranjepurper. De bladeren zijn aan de onderzijde grijswit met een bruinrode beharing op de nerven. Vruchten blauw tot wit.

Cornus officinalis Sieb. & Zucc. – Noordoost-China en Korea
Dit is de Aziatische tegenhanger van *C. mas* en verschilt daar zo weinig van dat verwisseling snel mogelijk is. Een verschil is het aantal paren nerven. Dit is 6-7 en bij C. mas 3-5. Een ander kenmerk vormt de roestbruine beharing in de oksels van de nerven aan de onderzijde van het blad. De struik is duidelijk iets grover dan *C. mas*. De eenjarige twijgen zijn bruin en enigszins ruw en verschillen van de groene twijgen van *C. mas*. De bast heeft een kleur variërend van grijs tot oranje en bruin. Deze schilfert veel sterker af dan van *C. mas*. De rijke bloei wekt de indruk, dat de bloemclusters iets groter zijn. De bloeitijd is volgens sommige bronnen later en volgens anderen juist vroeger dan die van *C. mas*. Ook de rode vruchten gelijken zeer sterk op die van *C. mas*, maar lijken iets later te rijpen. In het gebied van herkomst en met name in Japan, waar de plant al lang geleden werd ingevoerd en vrij veel wordt gekweekt, worden de vruchten gegeten en ook medicinaal gebruikt.

Cornus officinalis 'Kintori' (Japan?, vóór 1990)
Breed-opgaande struik met een gele tot roomwitte stam. De tot 3 cm dikke takken zijn bruin met witte lenticellen. De jonge twijgen zijn roodachtig en gedeeltelijk groenig. Bloeiwijzen tot aan de top van de langloten.
Een exemplaar van deze rijkbloeiende cultivar werd door de eerste auteur gezien in de RHS Garden, Wisley, Engeland.

Cornus 'Ormonde' (Royal Botanic Gardens Kew, Richmond, Engeland, vóór 1971)
Struik tot 4 m hoog. De schijnbloemen hebben 4 grote, bijna ronde bracteeën.
Deze *Cornus*, die hoger wordt dan *C. florida* wordt ook beschouwd als een kruising van *C. florida* en *C. nuttallii*. De plant is in Engeland in cultuur. 'Ormonde' blijkt zeer moeilijk van stek te vermeerderen. Zie ook onder *C.* 'Ascona'.

Cornus paniculata – zie **Cornus racemosa**

Cornus paucinervis Hance – West-China
Een langzaam groeiende struik tot 2, soms tot 3 m hoog. Blad vrij smal en meestal met 2-3 paar zijnerven. Jonge scheuten en beide zijden van het blad met een fijne, korte beharing. Vruchten zwart. In Nederland is deze soort alleen in enkele collecties te vinden.

Cornus pumila Koehne – herkomst onbekend (1890)

syn. *Cornus mas nana* Dipp., niet Carr.

De herkomst van deze in 1890 beschreven, zeer compacte ronde struik is onbekend. De plant bloeit maar zelden. Vruchten zwart.
Deze soort wordt in Engeland nog door enkele kwekers aangeboden.

Cornus racemosa LAM. – Oostelijk Noord-Amerika

syn. *Cornus paniculata* H'HÉR.

Een lage, maar soms tot 5 m hoge struik met lang toegespitste elliptische bladeren, die aan de onderzijde blauwachtig en fijnbehaard zijn. Rijke bloei. De kleine vruchten zijn wit en contrasteren sterk met de helder rozerode steeltjes. In Nederland zelden in cultuur.

Cornus racemosa 'Slavin's Dwarf' (Verenigde Staten, vóór 1990)
Een dwergvorm die, volgens de beschrijving niet hoger wordt dan 50 cm, maar in Nederland werd de plant duidelijk hoger. 'Slavin's Dwarf' is een mooie bodembedekkende *Cornus*, maar helaas zeer moeilijk te stekken.

Cornus rugosa LAM. – Oostelijk Noord-Amerika
Opgaande struik tot 3 m hoog. Twijgen groen, later purperrood. Bladeren met een stompe top. Vruchten klein, blauwachtig.
De plant heeft weinig sierwaarde en is mogelijk in Nederland nergens in cultuur.

Cornus sanguinea L. - Rode Kornoelje – Europa
Tot 4 m hoge struik met in de zomer donkergroene en in de winter donker bruinrode twijgen. Bladeren breed-elliptisch tot eivormig, toegespitst, 4-10 cm lang en met 3-5 paar nerven. Het groene blad verkleurt in de herfst naar mooi geschakeerd rood. De sterk geurende, witte bloemen staan in dicht behaarde tuilen. De bloei resulteert vaak in talrijke, glanzend purperrode tot blauwzwarte vruchten.
De Rode kornoelje is inheems in vrijwel geheel Europa met uitzondering van zeer koude streken in het noorden. In Nederland is de soort vrij algemeen in het Zuidlimburgse krijtdistrict en verder nog zeldzaam tot zeer zeldzaam in met name het rivierengebied en in de duinen.
De soort gedijt uitstekend op vooral vochtige gronden en bij voorkeur in lichte schaduw. Daarom is deze zeer geschikt voor onderbeplanting en onmisbaar voor diverse beplantingsobjecten.
De soort zelf wordt van zaad vermeerderd. Het aantal selecties van deze zeer bruikbare soort is relatief klein. Volgens Bean (1970) zijn er sinds de 18e eeuw bontbladige vormen bekend geweest, maar niet één ervan had "any garden value". W.J. Hendriks (1957) beweert in "Onze Loofhoutgewassen" het tegendeel. Hij vermeldt *C. sanguinea* 'Aureomarmorata' en *C. sanguinea* 'Variegata'. De "New RHS Dictionary of Gardening" vermeldt behalve de laatstgenoemde ook nog *C. sanguinea* 'Mietzschii' met grijs-, wit- en groengetinte bladeren en een goede herfstkleur. Deze worden door geen enkele gespecialiseerde kweker in Engeland of in Nederland aangeboden.
De laatste jaren maken vooral enkele selecties met in de winter felgekleurde twijgen opgang. André F. van Nijnatten, Zundert presenteerde op de tentoonstelling "Winterglorie" in februari 1996 in Boskoop enkele nieuwe selecties, voorzien van de namen 'Anny's Color Dream', 'Green Light', 'Little Diamond', 'Magic Flame', 'New Green', 'New Red', 'Twiggy' en 'Yellow Light'. Er blijkt ook een cultivar 'Zundert' te bestaan.

Cornus sanguinea 'Anny' (Winter Flame®) – zie **Cornus sanguinea 'Winter Beauty'**

Cornus sanguinea 'Beteramsii' (Beterams Söhne, Geldern, Duitsland, vóór 1940)

syn. *Cornus alba* 'Beteramsii'

Brede opgaande struik tot 2 m hoog. De jonge twijgen hebben in de winter een gele en aan de zonzijde een opvallend oranjerode kleur.
Deze selectie werd nog vóór het uitbreken van de tweede wereldoorlog door de firma Beterams te Geldern, Duitsland, geannonceerd. In een catalogus uit het seizoen 1973-1974 wordt melding gemaakt van een *C. alba* 'Beteramsii' met de volgende beschrijving: "mit orangefarbenem Holz. Besonders schöne wirkungsvolle Sorte; kaum über 2 m hoch". Bij nader inzien bleek, dat deze cultivar wel degelijk behoort tot *C. sanguinea*. Recentelijk zijn er naast 'Beteramsii' nog enkele vormen op de markt gebracht, die sterk overeenkomen met en mogelijk identiek zijn met *C. sanguinea* 'Beteramsii'. Via de heer W. Knoflach, de huidige directeur van firma Beterams gelukte het de Darthuizer Boomkwekerijen uitgangsmateriaal te verkrijgen van 'Beteramsii'. De selectie was bij de betreffende boomkwekerij niet meer in productie, maar Knoflach wist nog enkele standplaatsen in de omgeving. In de vergelijkende opplant met 'Midwinter Fire' en 'Winter Beauty'

zijn nauwelijks of geen verschillen waargenomen. 'Beteramsii' heeft mogelijk een fijnere vertakking en een iets minder sprekende oranjerode kleur van de twijgen in de winter.

Cornus sanguinea 'Compressa' (Magyar, Boedapest, Hongarije, vóór 1950)
Deze kleinbladige dwergvorm groeit vrij dicht opgaand en wordt nauwelijks 1 m hoog.
Geselecteerd door Magyar in de tuin van een tuinbouwschool in Boedapest, Hongarije. Wordt in Nederland door enkele gespecialiseerde kwekers aangeboden. Soms wordt de plant gekweekt onder de foutieve naam *C. alba* 'Hessei' of *C. hessei*.

Cornus sanguinea 'Midwinter Fire' (Van den Dool Cultures BV, Boskoop, Nederland, 1990)
Struik met breed-opgaande takken. Twijgen in de winter oranjegeel met aan de zonzijde een opvallend rode kleur. Bladeren groen, in de herfst prachtig geel verkleurend.
Deze plant werd omstreeks 1980 in Duitsland (in een tuin) ontdekt door H. Venhorst (fa L. Venhorst & Zonen) te Megchelen (Gld.). Het materiaal werd later overgenomen door Van den Dool Cultures BV en benaamd als 'Midwinter Fire'. Na enige tijd bleek dat er geen verschil was waar te nemen met 'Winter Beauty'. Later werd zelfs verondersteld, dat de plant mogelijk identiek zou kunnen zijn met de destijds door de firma Beterams in de handel gebrachte *Cornus* (*alba*) *sanguinea* 'Beteramsii'. Of dit werkelijk zo is, kon niet met zekerheid worden nagegaan.

Cornus sanguinea 'Winter Beauty' (André F. van Nijnatten, Zundert, Nederland, 1987) — zie kleurenfoto blz. 54

syn. *Cornus sanguinea* 'Anny' (Winter Flame®)
Cornus sanguinea 'Winter Flame'

Brede, opgaande struik. Twijgen in de winter oranjegeel met aan de zonzijde een opvallend rode kleur. Bladeren groen, in de herfst prachtig geel verkleurend.
De plant werd in Dendroflora Nr 24 (1987) beschreven als een van de op "Flora Nova 1987" bekroonde nieuwigheden onder de naam *C. sanguinea* 'Winter Beauty'. De door de winner ingezonden plant werd tevens bekroond als de "Beste nieuwigheid van de tentoonstelling".

Cornus sanguinea 'Winter Flame' – zie **Cornus sanguinea 'Winter Beauty'**

Cornus sericea – zie **Cornus stolonifera**

Cornus sessilis TORR. – Californië
Ook in Amerika is nog een aan *C. mas* verwante soort. Het is een 2-3 m hoge struik met kleine, rode, later zwarte vruchten. De bloeiwijze wordt in de knop omgeven door 2 knobschubben die later tot bladeren uitgroeien. De 4 bracteeën van de bloeiwijze vallen vrij vroeg af. De bloempjes hebben sterk behaarde steeltjes.
Is in Nederland niet in cultuur en waarschijnlijk ook niet winterhard.

Cornus (Stellar Group) (Cornus kousa × Cornus florida)
Gezien de onbekendheid in Nederland van selecties van deze kruising worden ze hier als groep besproken. Onder het Hoofdstuk "Ziekten en plagen" werd melding gemaakt van het ernstige probleem van de "Dogwood Decline" van *C. florida* in de Verenigde Staten. Op het Department of Horticulture van het Cook College ressorterend onder Rutgers, the State University of New Jersey, New Brunswick is veredelingsonderzoek uitgevoerd door dr Elwin Orton Jr, waarbij *C. florida* en *C. nuttallii* werden gekruist met de resistente *C. kousa*. Dit heeft geresulteerd in het onder patent op de markt brengen van een zestal cultivars, de zg. Rutgers Hybrid Dogwoods (Higginbothan, 1992; Turner, 1992). Gezien de moeilijkheden in de cultuur met *C. florida* lijken deze selecties ook voor Nederland interessant.
De bloeitijd begint op het moment dat *C. florida* is uitgebloeid en *C. kousa* nog niet op kleur komt. Alle lijken geschikt voor zowel zware als lichte gronden. Het zijn met een korte beschrijving:

· **'Rutban'**: Krachtig opgaande groei met een duidelijk harttak en regelmatig vertakt. De originele boom was op 19-jarige leeftijd circa 5.5 m hoog en breed en bloeit zeer rijk. De grote bracteeën overlappen elkaar en zijn aanvankelijk "heavy velvety", later roomwit. Volgens de beschrijving bedekken de bloemen het blad bijna volledig. De bloei begint ongeveer een week nadat *C. florida* is

uitgebloeid.
In de Verenigde Staten is de plant voorzien van Plant Patent No 7205 en het trademark Aurora.

• **'Rutcan'**: Krachtig en opgaand, later breder. De groeiwijze van deze selectie gelijkt het meest op *C. kousa*. Originele 20 jaar oude plant: ruim 7 m hoog en 5.5 m breed. Uitermate rijke bloei, die begint wanneer *C. florida* is uitgebloeid. Grote, toegespitste witte bracteeën.
In de Verenigde Staten voorzien van Plant Patent No 7210 en het trademark Constellation.

• **'Rutdan'**: Opgaande groeiwijze met duidelijke harttak; zijtakken regelmatig afstaand. Afmeting originele 19 jaar oude plant: ruim 5 m hoog, ruim 4 m breed en zeer rijk bloeiend. Bracteeën rond tot omgekeerd-eirond, aan het begin van de bloei groenachtig en gekromd, na enkele dagen vlak en wit. De bloei begint ongeveer een week nadat *C. florida* is uitgebloeid.
In Amerika in de handel onder Plant Patent No 7204 en het trademark Galaxy.

• **'Rutfan'**: Kleine boom met harttak en vanaf de basis dicht bezet met horizontaal afstaande takken. Afmeting originele 20 jaar oude plant: ruim 3 m hoog, ruim 5 m breed en zeer rijk bloeiend. Bracteeën wit, toegespitst en elkaar niet overlappend. De bloei begint ongeveer op het tijdstip dat *C. florida* is uitgebloeid.
In de handel in Amerika onder Plant Patent No 7206 en met het trademark Stardust.

• **'Rutgan'**: De groeiwijze en afmeting komen overeen met 'Rutcan'. Bracteeën lichtroze. De bloei begint een week na het uitbloeien van *C. florida*.
In de Verenigde Staten voorzien van Plant Patent No 7207 en het trademark Stellar Pink.

• **'Rutlan'**: Groeit breder dan hoog en de habitus lijkt daardoor meer op *C. florida*. Wordt wel groter, uiteindelijk ruim 5.5 m hoog en ruim 7 m breed. Bracteeën wit. Bloei na die van *C. florida* of nog iets overlappend.
In de Verenigde Staten voorzien van Plant Patent No 7732 en het trademark Ruth Ellen.

Opm.: in The Plant Finder (1996/97 edition) staan drie van deze trademarks als cultivars onder *C.* × *rutgersiensis*!

Cornus stolonifera MICHX. – Noord-Amerika

syn. *Cornus sericea* L.

Struik tot max. 2 m hoog met liggende, vaak wortelende, helderrode tot donkerrode twijgen. Blad eivormig, 5-12 cm lang, 5 paar nerven en met een blauwachtige onderzijde. Bloemen dofwit. Vruchten wit.
Deze soort is nauw verwant aan *C. alba* en wordt soms als ondersoort beschouwd.

Cornus stolonifera 'Baileyi' (vóór 1930)

syn. *Cornus baileyi* COULT. & EVANS

Tot 2.5 m hoge struik met sterk behaarde twijgen en bladonderzijden. De dof bruinrode twijgen zijn niet liggend en wortelen niet.
De status van de plant blijft onduidelijk. Deze is eerst als soort beschreven met een areaal van Minnesota tot Pennsylvanië en Indiana en de Canadese provincie Ontario, daarna onderscheiden als een variëteit en forma van *C. stolonifera* en later als een synoniem van deze soort. De benaming 'Baileyi' is alleen verantwoord als onder deze naam slechts één kloon in cultuur is.

Cornus stolonifera 'Budd's Yellow' (Boughen Nurseries, Saskatchewan, Canada, vóór 1995)

syn. *Cornus alba* 'Budd's Yellow'

Deze Canadese cultivar heeft gele twijgen in de winter en werd geselecteerd uit zaailingen. Het blad is frisgroen, in de herfst geel verkleurend. Het is gebleken, dat 'Bud's Yellow' resistent is tegen kanker.
De plant werd door Darthuizer Boomkwekerijen BV te Leersum geïmporteerd als *C. alba* 'Budd's Yellow', maar deze cultivar behoort ongetwijfeld tot de in Noord-Amerika voorkomende *C.*

stolonifera (*C. sericea*). Onder deze soortnaam komt 'Budd's Yellow' ook in de Amerikaanse literatuur voor.

Cornus stolonifera 'Cardinal' (University Minnesota, U.S.A., vóór 1994)
Een selectie van dr Pellett van Minnesota Landscape Arboretum met helderrode twijgen. In Nederland in cultuur.

Cornus stolonifera 'Cheyenne' (Verenigde Staten, vóór 1995)
Een selectie uit *C. stolonifera* var. *coloradensis* met bloedrode twijgen. Blijft lager dan de soort.

Cornus stolonifera 'Flaviramea' (L. Späth, Berlijn, Duitsland, 1899)
Deze cultivar, door Späth in 1899 in de handel gebracht, heeft opvallend gele tot groengele twijgen. Er zijn vaak kankergezwellen op de twijgen.

Cornus stolonifera 'Isanti' (University Minnesota, U.S.A., vóór 1987)
Een compacte struik met korte, helderrode twijgen. Ook deze selectie is afkomstig van het Minnesota Landscape Arboretum. Bij vochtig weer is deze plant gevoelig voor bladvlekkenziekten.

Cornus stolonifera 'Kelseyi' (Kelsey-Highlands Nurs., East Boxford, Massachusetts, U.S.A., 1939) — zie kleurenfoto blz. 54

syn. *Cornus stolonifera* 'Kelsey's Dwarf'

Tot 70(-100) cm hoge dwergvorm met purperrode twijgen. De tweede auteur zag destijds deze cultivar in een stadsbeplanting in Chicago en plantte, nadat hij de plant via de fa P.G. Zwijnenburg (Boskoop) had verkregen een hoekje aan als demonstratieveld. De bodembedekkende eigenschappen bleken goed te zijn, evenals de mogelijkheid om dit heestertje als afplantstruik aan te wenden en in te zetten voor beplanting van verkeersgeleiders. Uit ervaring is nu bekend, dat 'Kelseyi' als deze ergens te hoog wordt met een bosmaaier kan worden teruggezet. De plant wordt thans zeer veel gekweekt.

Cornus stolonifera 'Kelsey's Dwarf' – zie **Cornus stolonifera 'Kelseyi'**

Cornus stolonifera 'Lans' (Denemarken, vóór 1987)
Tot circa 1.5 m hoge, doch veel bredere struik met roodachtige twijgen.

Cornus stolonifera 'Nitida' (Duitsland, vermoedelijk vóór 1959)
Opvallende erwtgroene twijgen in de winter en aan de bovenzijde glanzende bladeren. In Nederland niet in cultuur.

Cornus stolonifera 'Rosco' (Kelsey's Gold®) (K. Rosbergen & Zn, Boskoop, Nederland, 1992)
Dit is een geelbladige sport van *C. stolonifera* 'Kelseyi'. Het blad is groengeel tot heldergeel. Door K. Rosbergen & Zn in 1992 in de handel gebracht met het merk Kelsey's Gold. Aan deze cultivar werd in 1994 op Plantarium een Zilveren Medaille toegekend (zie Dendroflora 31, blz. 109).

Cornus stolonifera 'Ruby' (Verenigde Staten, vóór 1990)
Deze cultivar werd geselecteerd door het U.S. Department of Agriculture Soil Conservation Service, Washington DC en The New York Deparment of Environmental Conservation, Albany voor oeverbeplanting. Door het sterk bewortelen van de liggende takken is de plant geschikt om aan te planten op oevers om afkalving te voorkomen. De struik wordt tot 1.80 hoog en heeft helderrode twijgen in de winter.

Cornus stolonifera 'Silver and Gold' (Mount Cuba Centre, Greenville, Delaware, U.S.A., 1987)
Hoog-opgaande struik. Omstreeks 1984 ontstaan als een zilverwit gerande en gevlekte sport van *C. stolonifera* 'Flaviramea' en in 1987 door het Mount Cuba Centre, geïntroduceerd. De naam refereert aan respectievelijk het zomer- en het winterbeeld. Volgens Mrs Claire Sawyers in The Public Garden van January 1988 loopt de plant niet terug naar takken met groene bladeren. 'Silver and Gold' is vrij recent in Nederland geïmporteerd.

Cornus stolonifera 'Sunshine' (University of Washington Arboretum, U.S.A., 1986)
Deze cultivar is gevonden als een sport van een waarschijnlijk in het wild groeiende *C. stolonifera* var. *occidentalis*. Op de University of Washington Arboretum ontving men hiervan in 1941 stekken en besloot in 1986 tot introductie. Het blad is zeer variabel van kleur. Het kan geheel geel zijn, geel met een onregelmatig groen centrum of, hoewel minder vaak, roomwit gerand met een groene vlek in het hart van het blad. Twijgen roodachtig. In Nederland niet in cultuur.

Cornus stolonifera 'White Gold' (Canada, vóór 1982) — zie kleurenfoto blz. 54

syn. *Cornus stolonifera* 'White Spot'

Eveneens een bonte selectie met zilverkleurig witgerande en gevlekte bladeren. Deze cultivar werd gevonden als sport aan een in het wild groeiende *C. stolonifera* en werd verspreid vanuit Vancouver, Canada.
Een waardevolle cultivar, iets minder groeikrachtig dan 'Silver and Gold', maar beide gelijken veel op elkaar.

Cornus stolonifera 'White Spot' – zie **Cornus stolonifera 'White Gold'**

Cornus stricta LAM. – Zuidoostelijk Verenigde Staten

syn. *Cornus foemina* MILL.

Een tot 5 m hoge struik en soms een kleine boom tot 7.5 m hoog met een roodbruine geschubde bast. Het blad gelijkt op dat van *C. florida*.
C. stricta, de "Swamp Dogwood", is het meest talrijk in de staat Georgia en groeit daar vooral langs beekjes en op de vlakten van de Piedmont en Coastal Plain. In Nederland op bescheiden schaal in cultuur.

Cornus suecica L. – Noord-Europa, Noordelijk Noord-Amerika en Noord-Japan
Plant met kruidachtige wortelstokken en eenjarige bloemstengels tot 25 cm hoog. De ongesteelde bladeren zijn 2-4 cm lang. Deze hebben een herfstkleur. De kleine purperrode bloempjes worden omgeven door 4 witte bracteeen.
De typisch boreale plant wordt nog zeer zeldzaam in het wild aangetroffen in Drente. Daar vormt deze tevens de zuidgrens van het areaal. De plant komt sterk overeen met *C. canadensis*, maar heeft de bladeren niet in kransen. Zelden in cultuur aan te treffen. De plant is zeer moeilijk goed te houden.

Cornus walteri WANGERIN – Centraal- en West-China
Een 10-12 m hoge boom, nauw verwant aan *C. coreana*. De bast van deze kornoelje is heel apart en lijkt op de huid van een krokodil (alligator). De twijgen zijn sterk hoekig van vorm. Bloemen in tot 8 cm brede tuilen. Vruchten zwart.
Weinig in cultuur aan te treffen; de plant is niet echt spectaculair.

Cornus wilsoniana WANGERIN – Centraal- en West-China
Deze soort is nauw verwant aan *C. walteri* en is mogelijk een synoniem. De plant komt uit hetzelfde gebied, maar verschilt onder andere in de roodgekleurde bast en het ontbreken van beharing op de jonge twijgen. *C. wilsoniana* is in Nederland niet in cultuur bekend.

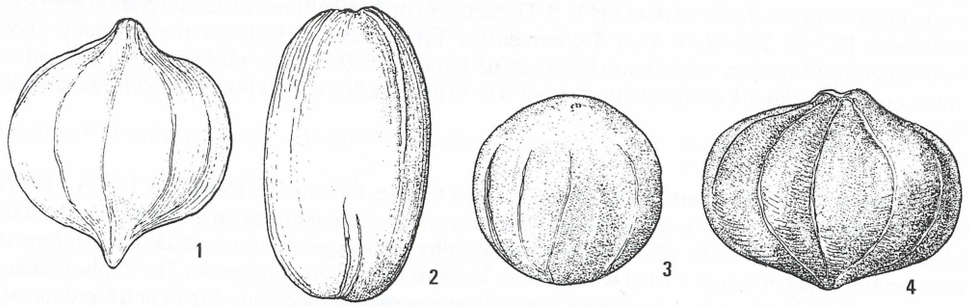

Zaden van: 1. Cornus alba, 2. C. mas, 3. C. sanguinea, 4. C. stolonifera; tek. L. v.d. Burg.

Overzicht van de belangrijkste in Nederland gekweekte Cornus

Sortiment	bloemen	vruchten	bladeren	twijgen	groepen	solitair
alba		+		+	+	
- 'Aurea'			+	+	+	+
- 'Elegantissima'			+	+	+	+
- 'Gouchaultii'			+	+	+	+
- 'Kesselringii'				+	+	
- 'Siberian Pearls'		+		+	+	
- 'Sibirica'				+	+	+
- 'Sibirica Variegata'		+	+	+	+	
- 'Spaethii'			+	+	+	
alternifolia	+					+
- 'Argentea'			+			+
amomum	+	+		+	+	
- 'Blue Cloud'	+	+		+	+	+
'Ascona'	+					+
canadensis	+	+			+	
controversa	+					+
- 'Pagoda'	+		+			+
- 'Variegata'			+			+
florida	+					+
- 'Cherokee Chief'	+					+
- 'Daybreak'	+		+			+
- 'First Lady'	+		+			+
- 'President Ford'	+		+			+
- 'Purple Glory'	+		+			+
- 'Red Giant'	+					+
- f. rubra	+					+
- 'Sunset'	+		+			+
kousa	+	+				+
- 'China Girl'	+	+				+
- var. chinensis	+	+				+
- 'Goldstar'			+			+
- 'Milky Way'	+					+
- 'Satomi'	+	+				+
- 'Schmetterling'	+					+
- 'Snowboy'			+			+
- 'Weisse Fontäne'	+					+
mas	+	+			+	+
- 'Aurea'	+		+			+
- 'Variegata'	+		+			+
nuttallii	+					+
- 'Goldspot'	+		+			+
- 'Monarch'	+					+
- 'North Star'	+					+
officinalis	+	+				+
sanguinea				+	+	
- 'Midwinter Fire'				+	+	+
- 'Winter Beauty'				+	+	+
stolonifera				+	+	
- 'Cardinal'				+	+	
- 'Flaviramea'				+	+	
- 'Kelseyi'				+	+	
- 'Rosco'			+	+	+	
- 'White Gold'			+	+	+	+

LITERATUUR:

ANDREWS, S.: Cornus nuttallii in cultivation. Kew Magazine 8, 2, p. 71-77, 1991.
BEAN, W.J.: Trees & Shrubs, hardy in the British Isles, ed. 8, vol. I, A-C, p. 695-711, 1970 en Supplement, p. 182-186, 1988.
BOOM, B.K.: Nederlandse Dendrologie, 12de druk, p. 336-339, 1982.
BURGH, J. VAN DER, F.P. JONKER, F.P.M. BUNNIK & D. LANDSMEER: Cornus mas L. als Nederlands indigeen en de noordgrens van het soortareaal. Gorteria 11, 12, p. 282-290, 1983.
CREECH, J.: Cornus controversa. American Nurseryman, 1 Aug. 1985, p. 102, 1985.
DIRR, M.A.: Manual of Woody Landscape Plants, p. 229-250, 1990.
DOING KRAFT, H.: De natuurlijke standplaats van Cornus mas L. Jaarb. Ned. Dendr. Ver. 20, 1954-1955, p. 169-201, 1957.
DUDLEY, T.R. & F.S. SANTAMOUR: Cornus angustata (Chun) T.R. Dudley comb. nov. as distinct from C. kousa and C. capitata. Phytologia 77, 6, p. 425-430, 1994.
EYDE, R.H.: The case for keeping Cornus in the broad Linnean Sense. Systematic Botany 12, 4, p. 505-518, 1987.
FERGUSON, I.K.: Notes on the nomenclature of Cornus. Jrn of the Arnold Arboretum 47, p. 100-105, 1966.
FERGUSON, I.K.: The Cornaceae of the Southeastern United States. Jrn of the Arnold Arb. 47, p. 106-116, 1966.
GARDENER, W.A.: Summary of Chinese Dogwoods. The Plantsman 1, 2, p. 85-105, 1979.
HAAS, A. DE.: Een voor Europa nieuwe ziekte in kornoelje. Tuin & Landschap 6, p. 32-33, 1994.
HAHN, C.R. & B.R. YINGER: Cultivars of Japanese plants at Brookside Gardens. Arnoldia 42, 4, p. 7-8, 1983.
HIGGINBOTHAN, J.S.: New introductions from non-commercial sources. Rutgers, the State Univ. of New Jersey. American Nurseryman, Febr. 15, p. 40, 1992.
HOWARD, R.A.: Registration of cultivar names in Cornus L. Arnoldia 21, 2, p. 9-16, 1961.
JAYNES, R.A., A.J. BRAND & J. ARNOW.: Kousa Dogwood. A closer look at an admirable species and its numerous cultivars. Amer. Nurseryman, Nov. 15, p. 40-43, 1993.
KRÜSSMANN, G.: Handbuch der Laubgehölze, Band I, A-D, p. 396-403, 1976.
KRÜSSMANN, G.: Cornus nuttallii oder nicht? Deutsche Baumschule 12, p. 394-395, 1977.
KURATA, S.: Illustrated important Forest Trees of Japan, vol. 1. p. 188, 1964.
LAAR, H.J. VAN DE & P.C. DE JONG: Naamlijst van houtige gewassen, ed. 5 (geheel herzien), 426 p., 1995.
LANCASTER, R.: Chinese Dogwoods. The Plantsman 2, 2, p. 127, 1985.
MACDONALD, A.B.: A Plantsman's Legacy. 'Eddie's White Wonder' dogwood and other selections are a living memorial to Henry M. Eddie, one of Canada's foremost nurserymen. Amer. Nurseryman, Febr. 15, p. 28-35, 1989.
MCMINN, H.E.: An illustrated manual of California Shrubs, 6th ed., p. 374-379, 1974.
ORTON, E.R.: Cornus kousa var. chinensis 'Milky Way' and name recognition in the nursery industry. Combined Proceedings International Plant Propagators' Society, 41, p. 441-442, 1991.
PIRC, H.: 'Jolico': Ein Dirndl macht fit. Ein neue grossfrüchtige Kornelkirsche aus Oesterreich. Deutsche Baumschule 9, p. 424-425, 1992.
PLIETZSCH, A.& H. JESCH: Cornus. Eine Serie zur Vorbereitung einer verwendungsorientierten Ziergeholz-Sichtung in Berlin. Deutsche Baumschule 12, 1994.
REICH, L.: Cornelian Cherry: From the Shores of Ancient Greece. Arnoldia 56, 1, p. 2-7, 1996.
SANTAMOUR, F.S. & A.J. MCARDLE: Cultivar checklist of the large-bracted dogwoods: Cornus florida, C. kousa and C. nuttallii. Journal of Arboriculture 11, 1, p. 29-36, 1985.
SCHAFER, H.: Die schönsten Cornus-Erfahrungen aus den USA. Deutsche Baumschule, 5, p. 215, 1991.
SHERALD, J.L., T.M. STIDHAM & L.E. ROBERTS: Evaluation of Eight Species of Cornus for Resistance to Dogwood Anthracnose. Jrn. Environ. Hort. 12, 2, p. 61-64, 1994.
TURNER, C.B.: Non-commercial introductions '93. Rutgers, the State Univ. of New Jersey. Amer. Nurseryman, Dec. 15, p. 66, 1992.
TUTIN, T.G. ED.: Flora Europaea, vol. 2, p. 313-314, 1971.
VENEMA, H.J.: Cornus kousa Buerger var. xanthocarpa, var. nov. Jaarboek NDV 1934, p. 73, 1935.
WAKEFIELD, M.N.B.: A fascination with dogwoods. Arnoldia 50, 2, p. 8-15, 1990.
WIETING, J.: Die schönsten Cornus. Deutsche Baumschule 9, p. 460-462, 1990.
WIETING, J.: Erfahrungen mit bracteentragenden Cornus. Gartenpraxis 18, 12, p. 8-12, 1992.
YINGER, B.R. & C.R. HAHN: Cultivars of Japanese plants at Brookside Gardens. Arnoldia 43, 2, p. 19-23, 1983.

American Nurseryman, February 15, p. 40, 1992.
Darthuizer Vademecum, 4e herziene uitgave, p. 156-159, 1994.
Dendroflora Nr 1 t/m 31, 1964-1994.
Hortus Third, 1976.
The Hillier Manual of Trees & Shrubs, 6th ed., 1991.
Diverse binnen- en buitenlandse handelscatalogi.

SUMMARY

The genus *Cornus* is very rich in forms. They are predominately deciduous shrubs and sometimes small trees. Sometimes the leaves in summer and/or in autumn are of attractive colour. Some have nicely variegated leaves or brightly coloured branches in winter. The flowers can also be especially attractive with their fine bracts. The fruits are also very attractive in autumn. Planting in groups is recommended, another time planting alone is possible and they also grow well in shade. The flowers are formed in terminal small heads surrounded by 4-6 bracts or in bunches without bracts.
The genus *Cornus* occurs in the moderate climatical zone of the Northern Hemisphere. They are also in the tropics and polar regions. The genus is divided in several subgenera. The fungus *Discula destructiva* causes "Dogwood decline" in the USA. Spots develop on the leaves, after which branches die back and the plants die back too. Hybridization attempts to find resistent forms is progressing. *Phytophthora cactorum* can also develop, caused by fungi, when branches will die off.
At the end of this review the results of a survey carried out in the Netherlands on their ornamental value and the practical valuation of the most important *Cornus* species and cultivars, grown in the Netherlands.
Cornus alba – upright shrub to 3 m with dark red twigs in winter. The shrubs lose their leaves rather early in autumn. Several cultivars:
'Aurea', with soft yellow to yellowish-green leaves, in autumn bright yellow, especially suitable for darker places.
'Bloodgood', the twigs are less bright lightening coral-red than those of 'Sibirica'.
'Cream Cracker', broad-upright shrub, green leaves with rather broad irregular creamy-coloured margin and purplish-red twigs in winter.
'Elegantissima', with greyish-green leaves and silvery-white margin. Twigs purplish-red in winter.
'Gouchaultii', with dull green leaves, yellow to pink marginated and spotted. Twigs purplish-red in winter.
'Hessei', with narrow purplish-tinted leaves, purplish-red in autumn and bluish-white fruits.
'Kesselringii', initially with purplish-red leaves and dark red to purplish-black twigs in winter.
'Siberian Pearls', with leaves, in autumn having the same dark red tint as the twigs. The plant produces numerous pure white berries, very good contrasting with leaves and branches.
'Sibirica', with leaves with an excellent dark red autumn colour and coral-red twigs.
'Sibirica Variegata', with silvery-white edged leaves. It is very winter hardy.
'Spaethii', in spring with bronze-coloured later golden-yellow spotted or yellow edged leaves.
Cornus alternifolia – shrub or small tree to 8 m. Closely related to *C. controversa* but smaller and should be planted singulary. Grows well on moist nutritive soils. Cultivar:
'Argentea', is 3 m at the most and needs to be protected at young age.
Cornus amomum – shrub to 4 m with purplish-brown twigs in winter. Flowers yellowish-white, fruits greyish-blue or bluish-black. It grows good on naturally moist places. Preferably planting in large groups. Cultivars:
'Blue Cloud', with sapphire-blue fruits, very fine.
'Sparkling', twigs in winter not purplish-brown but yellowish-green and white berries instead of greyish-blue.
Cornus 'Ascona' – broad shrub with somewhat arching twigs and slightly more vigorous than *C. nuttallii* . Possibly 'Ormonde' is the same.
Cornus canadensis – very low to 20 cm high plant, dieing back above the soil in winter. It is a good ground cover on wet acid soils in half-shade.
Cornus capitata – shrub or small tree 9-14 m, in mild climates partly evergreen with sulphur-yellow bracts and carmin-red (false) fruits.
Cornus controversa – high shrub or small tree with somewhat arching branches placed in layers with creamy-white flowers and purplish-red leaves in autumn. It is a superb specimen plant alone. Cultivars:
'Pagoda', with a straight growing main leader.
'Variegata', with white-spotted leaves. It is an ideal plant.
Cornus 'Eddie's White Wonder' – a compact shrub with beautiful autumn colours. The plant is sterile. This pleads the most for its hybrid status.
Cornus florida – broad shrub to 6 m sometimes 10 m with white bracts in May-June, scarlet-red leaves in autumn and brown twigs in winter. In the USA many cultivars are cultivated, also in the Netherlands, namely:
'Barton's White', with large white false flowers and flowering already at young age.
'Cherokee Chief', with ruby-red false flowers, but only flowering at advanced age.
'Cherokee Princess', flowers abundantly with large white bracts.
'Daybreak', with variegated leaves, in autumn turning to pink and red.
'First Lady', with light green marginated dark green leaves and in autumn red, brownish-purple, pink and yellowish-green leaves, but few flowers.
'Golden Nugget', with golden-bronze-coloured marginated leaves.
'President Ford', a yellowish-green variegated selection.
'Purple Glory', with red leaves and dark red false flowers.
'Rainbow', with variegated, green and dark yellow leaves and white false flowers.
'Red Giant', with large red false flowers.
'Royal Red', when opening purplish-red leaves and in autumn red again with intense red false flowers.
f. *rubra* , with somewhat purplish-red tinted leaves and pink to pinkish-red bracts.
'Sunset', with leaves with irregular yellow-coloured edge and pinkish-red to dark purple in autumn. The leaves don't burn in the sun. The false flowers are red.
'Sweetwater Red', with reddish leaves, colouring red in autumn and deep red false flowers.
'White Cloud', with many white false flowers already at young age.
Cornus glabrata – dense 4 to 6 m high shrub with thin arching twigs and white or blue tinted fruits.
Cornus hongkongensis – species related to *C. kousa*, most probably evergreen with false flowers with clear white bracts.
Cornus kousa – high shrub or to 9 m high tree with vase-shaped crown, later often very wide with arching branches and peeling stem. Dark green leaves, purplish-red in autumn and false flowers with creamy-white to

bright white bracts. It flowers 3 weeks later than *C. florida*. In the USA they have very many cultivars but also in the Netherlands, namely:
'China Girl', with large creamy-white bracts and red fruits.
var. *chinensis* with large creamy-white bracts and pinkish-red fruits. From this variety very many cultivars have been selected.
'Goldstar', with leaves of which the heart is golden-yellow spotted. This cultivar can revert to branches with entire green leaves.
'Madame Butterfly', rich-flowered with the bracts curling up to the inner side. There is also an English selection with this name.
'Milky Way', a very rich-flowered selection from var. *chinensis*. From some thousands of seedlings 15 were selected as "seedlings of 'Milky Way'". Some have been kept as a mother plant later on and were given a name.
'Satomi', with small, pink to red bracts, dark green leaves, deep purplish-red in autumn. The fruits are also purplish-red.
'Snowboy', grows slowly and has white-edged leaves and a purplish-pink autumn colour. The leaves can burn in the sun and the plant is difficult to grow and to transplant.
'Weisse Fontäne', at the large shrub with arching branches, the false flowers with a cross-section of 8-10 cm, show very well.
'Wieting's Selekt', flowers already rich at an early age with small false flowers and its autumn colour is intensely red.
Cornus macrophylla – high shrub or tree to 15 m with a round crown, yellow-like flowers and bluish-black fruits. This tree is fairly good resistant against drought but is too less cultivated.
Cornus mas – high shrub or a small tree to 6 and sometimes 10 m high. The twigs are green, later with a peeling bark with in winter numerous round buds with many scales, from which develop yellow flowers in short stalked umbels before the leaves unfold. The very solid wood was used to make spokes for wheels, wedges, wooden pegs en spears. Some cultivars were distinguished for its fruit colour and some for its fruit quality. Cultivars:
'Aurea', with yellow leaves and red fruits.
'Aurea Elegantissima', an old variegated cultivar, less suitable for plantation right out in the sun.
'Golden Glory', a strongly upright, rich-flowered selection with shiny green leaves and bright red fruits. It can be used as a small street tree.
'Hillier's Upright', a selection, of which is not known whether it is cultivated or not.
'Jolico', a large fruited Austrian selection with fruits weighing 5.6 g contrary to the wild species 2 g. Plants for cross pollination have to be planted nearby.
'Variegata', variegated leaves with creamy-white margins.
Cornus 'Norman Haddon' – wide tree with later a peeling bark and in June rather small creamy-white false flowers, colouring to deep pink in July.
Cornus nuttallii – a high shrub or tree to 8 m with (yellowish)-white bracts of 4-6 cm, later becoming somewhat pinkish (the largest of the large-flowered ones) and orange-red fruits. Cultivars:
'Colrigo Giant', with false flowers of 15 cm across.
'Gold Spot', variegated with yellow flecks on the leaves.
'Monarch', upright tree with main leader and creamy-white bracts.
'North Star', vigorous selection with purplish-red young leaves and false flowers with rather small bracts.
'Portlemouth', with creamy-yellow bracts and often a good autumn colour.
Cornus officinalis – an Asiatic counterpart of *C. mas*, but somewhat coarser, with a brown peeling bark and somewhat larger flower clusters, in Japan cultivated for the fruits. Cultivar:
'Kintori', shrub with yellow to creamy-white stem and rich flowering.
Cornus 'Ormonde' – shrub to 4 m with large round bracts but difficult to propagate.
Cornus racemosa – low sometimes to 5 m high shrub, rich-flowered with small white fruits with pink flower stalks. Cultivar:
'Slavin's Dwarf', dwarfy form to 50 cm, in the Netherlands clearly higher.
Cornus rugosa – shrub to 3 m with green twigs, later red and small blue fruits.
Cornus sanguinea – to 4 m high shrub with strongly fragrant white flowers and dark green, in winter multi-coloured red twigs. The plant grows well on moist soils preferably in light shade. There had been some selections, which are hardly cultivated, but there are now newer ones with brightly coloured twigs in winter, which are very successful. See 'Midwinter Fire' and 'Winter Beauty'. Cultivars:
'Beteramsii', wide shrub to 2 m with yellow twigs in winter and at the sun side orange-red coloured. Aside this one there exist some selections which resemble very much or are identical (see 'Midwinter Fire' and 'Winter Beauty').
'Compressa', a dwarfy form of 1 m high.
'Midwinter Fire', shrub with yellow leaves in autumn and in winter orange-yellow twigs, which is possibly identical with 'Beteramsii'.
'Winter Beauty', a shrub with orange-yellow twigs in winter and on the side exposed to the sun, red. The leaves turn yellow in autumn. It resembles 'Beteramsii' strongly.
Cornus Stellar Group – The plants in this group are not susceptible to "Dogwood Decline" in the USA. These are patented in USA, but they nevertheless seem to be of interest to the Netherlands, because they are less

Cornus kousa 'Snowboy'

Cornus kousa 'Satomi'

Cornus kousa 'China Girl'

Cornus kousa 'China Girl'

Cornus kousa 'China Girl'

Cornus sanguinea 'Winter Beauty'

Cornus stolonifera 'White Gold'

Cornus stolonifera 'Kelseyi'

difficult to cultivate. They are:
'Rutban', upright growing with a clear central leader and rich flowering. Velvety, later creamy-white bracts.
'Rutcan', upright, later wider. Very rich flowering with tapered white bracts.
'Rutdan', upright with a clear central leader with initially greenish bent bracts, later flat and white.
'Rutfan', small tree with central leader and horizontally protruding branches, rich-flowered with white tapered bracts.
'Rutgan', as 'Rutcan' but with light pink bracts.
'Rutlan', growing wider than high and having white bracts.
Cornus stolonifera – shrub to 2 m at the most with bright red to dark red twigs, dull white flowers and white fruits. Cultivars:
'Budd's Yellow', with fresh green leaves, yellow in autumn and resistent against canker.
'Cardinal', with bright red twigs.
'Flaviramea', with yellow to greenish-yellow twigs which often suffer from canker.
'Isanti', a compact shrub with bright red twigs and leaf blight under humid weather conditions.
'Kelseyi', a dwarfy form with purplish-red twigs and good ground-covering characteristics.
'Rosco' with greenish-yellow to bright yellow leaves.
'Ruby', with bright red twigs in winter, through its strongly root-forming capacity suitable as bank-plantation against caving in.
'Silver and Gold', an upright shrub with silver-white edged and spotted leaves. The name is referring to the summer and winter appearance.
'Sunshine', with leaves of a variable colour green, yellow to creamy-white edged and spotted and reddish twigs.
'White Gold', with silvery-coloured white-edged and spotted leaves, resembling 'Silver and Gold'.
Cornus stricta – to 5 m high shrub with reddish-brown scaled bark.
Cornus suecica – a plant with herbaceous rhizomes, annual flower stalks with purplish-red small flowers, surrounded by white bracts.
Cornus walteri – a 10-12 m high tree with a bark like a crocodile.
Cornus wilsoniana – it differs amongst others from *C. walteri* by its red bark.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Gattung *Cornus* ist sehr arten- und formenreich. Sie umfaßt vorwiegend sommergrüne Sträucher und einige baumförmig wachsende Arten. Bei vielen Arten haben die Blätter, vor allem, z.Z. der herbstlichen Färbung, einen hohen Zierwert. Einige Sorten haben buntgefärbte Blätter, einige Arten und Sorten im Winter auffallend gefärbte Zweige. Bei einigen Arten fallen die "Blüten" durch ihre auffallend großen, meist weiß gefärbten Hochblätter (Brakteen) auf, einige Arten auch durch ihrem Fruchtschmuck. Als Solitärgehölze sind vor allem Arten mit großen auffallenden "Blüten" geeignet, die gedeihen in der Regel gut an halbschattigen Plätzen. Die meist kleinen weißen oder gelben Blüten erscheinen in endständigen Trugdolden oder in kompakten Köpfchen, die bei einigen Arten von 4-6 Hochblättern umgeben sind.
Die Gattung *Cornus* die in mehrere Subgenera unterteilt wird, ist mit rund 45 Arten vorwiegend in der nördlich gemäßigten Zone verbreitet, vor allem im atlantischen Nordamerika und in Ostasien, 3 Arten kommen in Europa vor.
Der Pilz *Discula destructiva* verursacht in Amerika die "Dogwood decline". Im Krankheitsverlauf welken zunächst die Blätter, danach sterben die Zweige und schließlich die ganze Pflanze ab. Man ist gegenwärtig bemüht, resistente Formen zu finden. Blattwelken und Zweigsterben können auch durch *Phytophthora cactorum* hervorgerufen werden.
Die wichtigsten Arten und Sorten, die in den Niederlanden in Kultur sind:

Cornus alba – aufrechter, bis 3 m hoher Strauch, Zweige im Winter dunkelrot, Blattverlust im Herbst vergleichsweise früh.
'Aurea', Blätter hellgelb bis gelbgrün, im Herbst reingelb. Gedeiht am besten an schattigen Plätzen.
'Bloodgood', Zweige im Winter weniger leuchtend korallenrot als bei 'Sibirica'.
'Cream Cracker', Zweige im Winter purpurrot. Blätter grün mit ziemlich breiten, unregelmäßigen cremefärbigem Rand.
'Elegantissima', Blätter graugrün mit silberweißem Rand, Zweige im Winter purpurrot.
'Gouchaultii', Blätter stumpfgrün, gelb bis rosa gerandet und gefleckt, Früchte bläulichweiß.
'Hessei', Blätter klein, violett getönt, im Herbst purpurrot, Früchte bläulichweiß.
'Kesselringii', Blätter anfangs purpurrot, Zweige im Winter dunkelrot bis purpurschwarz.
'Siberian Pearls', Blätter nehmen im Herbst die gleiche dunkelrote Farbe an wie die Zweige, die zahlreichen reinweißen Früchte kontrastieren gut zu den Blättern und Zweigen.
'Sibirica', Blätter im Herbst schön dunkelrot, Zweige korallenrot.
'Sibirica Variegata', Blätter mit silberweißem Rand, sehr winterharte Sorte.
'Spaethii', Blätter im Frühjahr bronzefarben, später goldgelb gefleckt und gelb gerandet.
Cornus alternifolia – Strauch oder kleiner bis 8 m hoher Baum, nahe verwandt mit *C. controversa*, aber kleiner

bleibend und wie diese Art ein attraktiver Solitärbaum. Gedeiht am besten auf feuchten, nahrhaften Böden.
'Argentea', maximal bis 3 m hoch. Braucht als junge Pflanze Schutz.
Cornus amomum – bis 4 m hoher Strauch, Zweige im Winter purpurbraun, Blüten gelblichweiß, Früchte graublau bis blauschwarz. Gedeiht am besten auf feuchten Böden und wird vorwiegend als Gruppenpflanze verwendet.
'Blue Cloud', trägt sehr schöne, saphirblaue Früchte.
'Sparkling', abweichend durch gelblichgrüne Winterzweige und weiße Früchte.
Cornus 'Ascona' – breit-aufrechter Strauch mit leicht überhängenden Zweigen, Wuchs etwas stärker als der von *C. nuttallii*. Möglicherweise identisch mit 'Ormonde'.
Cornus bretschneideri – bis 5 m hoher Strauch, Zweige im Winter rötlich verfärbt, Früchte blauschwarz.
Cornus canadensis – bis 20 cm hohe, ausläuferbildende Staude, deren oberirdische Teile im Winter absterben. Guter Bodendecker für halbschattige Plätze und feuchte Böden.
Cornus capitata – Strauch oder 9-14 m hoher, im klimatisch milden Regionen wintergrüner Baum, Blütenköpfchen mit schwefelgelben Hochblättern, Früchte karminrot.
Cornus controversa – hoher Strauch oder kleiner Baum mit ausgeprägt etagenförmigem Aufbau, Zweige leicht überhängend, Blätter im Herbst purpurrot gefärbt, Blüten rahmweiß. Prachtvolles Solitärgehölz.
'Pagoda', im Aufbau mit gut durchgehendem Leittrieb.
'Variegata', Blätter weißbunt gefleckt. Ideales Solitärgehölz.
Cornus 'Eddie's White Wonder' – ziemlich kompakt wachsender Strauch, Blätter im Herbst prachtvoll gefärbt. Vermutlich eine Hybride zwischen *C. nuttallii* und *C. florida*.
Cornus florida – breit-aufrechter, bis 6 m hoher Strauch, gelegentlich bis 10 m hoher Baum, Zweige im Winter braun, Blätter im Herbst scharlachrot gefärbt, Blütenköpfchen im Mai-Juni mit 4 weißen Hochblättern (Brakteen). In Amerika in zahlreichen Sorten in Kultur, in die Niederlanden die folgenden:
'Barton's White', Brakteen groß, weiß, schon als junge Pflanze reichblühend.
'Cherokee Chief', Brakteen rubinrot, blüht leider erst als ältere Pflanze.
'Cherokee Princess', Wuchs recht langsam, Brakteen groß, weiß, sehr reichblühend.
'Daybreak', Blätter im Herbst rosa und rot gefärbt.
'First Lady', Blätter dunkelgrün, hellgrün gerandet, im Herbst rot, braunpurpurn, rosa und gelbgrün gefärbt, nur wenig blühend.
'Golden Nugget', Blätter goldbronzefarben gerandet.
'President Ford', Blätter gelbbunt gefärbt.
'Purple Glory', Blätter violettrot, Brakteen dunkelrot.
'Rainbow', Blätter grün bis dunkelgelb gefärbt, Brakteen weiß.
'Red Giant', Brakteen groß, rot.
'Royal Red', Blätter im Austrieb purpurrot, später vergrünend, im Herbst wieder rot gefärbt, Brakteen reinrot.
f. *rubra*, Blätter leicht purpurrot getönt, Brakteen hellrosa bis rosarot.
'Sunset', Blätter mit unregelmäßigen gelbem Rand, der sich im Herbst rosarot bis dunkelpurpur verfärbt, Brakteen rot.
'Sweetwater Red', Blätter rötlich, im Herbst rot, Brakteen tiefrot.
'White Cloud', Brakteen weiß, schon als junge Pflanze reichblühend.
Cornus glabrata – dichtbuschiger, 4-6 m hoher Strauch, dünnen überhängenden Zweigen und weißen bis blau getönten Früchten.
Cornus kousa – hoher Strauch bis 9 m hoher Baum mit vasenförmigem Aufbau, später oft sehr breit werdend, Borke abblätternd, Zweige überhängend, Blätter dunkelgrün, im Herbst purpurrot verfärbt, Brakteen rahm- bis reinweiß, Blüten drei Wochen später als bei *C. florida*. In USA zahlreiche Sorten in Kultur, in den Niederlanden die folgenden:
'China Girl', Brakteen groß, rahmweiß, Früchte rot.
var. *chinensis* , Brakteen groß, rahmweiß, Früchte rosarot. Aus dieser Varietät sind zahlreiche Sorten selektiert worden.
'Goldstar', Blätter in der Mitte goldgelb gefleckt, fällt häufig in die Ausgangsform zurück und trägt dann an einzelnen Ästen grüne Blätter.
'Madame Butterfly', reichblühend, Brakteen nach innen umgebogen.
'Milky Way', sehr reichblühende Selektion aus var. *chinensis*. Aus einigen Dutzend Sämlingen sind 15 Pflanzen zur weiteren Überprüfung selektiert worden.
'Satomi', Blätter dunkelgrün, im Herbst tief purpurrot, Früchte ebenfalls purpurrot, Brakteen klein, rosa bis rot.
'Schmetterling', Brakteen 8-10 cm breit, anfangs grünlichgelb, später elfenbeinweiß.
'Snowboy', Wuchs langsam, Blätter weiß gerandet, im Herbst purpurrosa, Blätter können verbrennen. Pflanzen sind nur schwer zu vermehren.
'Weiße Fontäne', große Strauch mit fontänenartig überhängenden Zweige, Brakteen weiß, besonders groß.
'Wieting's Selekt', Blätter mit intensiver Herbstfärbung, schon als junge Pflanze reichblühend, Brakteen klein.
Cornus macrophylla – hoher Strauch oder bis 10 m hoher, rundkroniger Baum, Blüten gelblich, Früchte blauschwarz. Trockenresistente Art, die viel zu selten kultiviert wird.
Cornus mas – hoher Strauch oder 6-10 m hoher Baum, Stamm mit abblätternder Rinde, Zweige grün, aus zahlreichen rundlichen Knospen entfalten sich vor der Laubentfaltung goldgelbe Blüten in 1.5-2 cm breiten

Dolden, Früchte elliptisch, etwa 2 cm lang glänzendrot.
'Aurea', Blätter gelb, Früchte rundlich.
'Aurea Elegantissima', alte buntlaubige Sorte, die keinen sonnigen Standort erträgt.
'Golden Glory', starkwüchsige, reichblühende Sorte, Blätter glänzendgrün, Früchte hellrot. Kann gut baumförmig gezogen werden.
'Jolico', großfrüchtige, österreichische Sorte, Früchte werden bis 5.6 g schwer, (bei natürlichen Arten nur etwa 2 g), nur bei Fremdbefruchtung reichfruchtend.
'Pyramidalis', stark aufrechter Strauch, nur in Steiermark vorkommend.
'Variegata', Blätter mit rahmweißem Rand.
Cornus 'Norman Haddon' – breiter Baum, Borke abblätternd, blüht im Juni mit kleinen, rahmweißen Brakteen, die sich später tiefrosa verfärben.
Cornus nuttallii – hoher Strauch oder bis 8 m hoher Baum, Blütenköpfchen mit 4 bis 6 auffallend großen Brakteen (die größten aller *Cornus*-Arten), Früchte groß, orangerot.
'Colrigo Giant', Blütenköpfchen bis 15 cm breit.
'Gold Spot', Blätter gelb gefleckt.
'Monarch', aufrechter Baum mit durchgehendem Leittrieb, Brakteen rahmweiß.
'North Star', starkwüchsig, Blätter anfangs purpurrot, Brakteen vergleichsweise schmal.
'Portlemouth', Blätter im Herbst oft gelb gefärbt, Brakteen rahmweiß.
Cornus officinalis – ostasiatisches Pendant zu *C. mas*, aber höher werdend, Borke braun, abblätternd, Blüten in größeren Dolden. In Japan der Früchten wegen angebaut.
'Kintori', Stamm gelb bis rahmweiß, reichblühend.
Cornus 'Ormonde' – bis 4 m hoher Strauch, Brakteen groß, rundlich. Nur schwer zu vermehren.
Cornus racemosa – niedriger, aber ausnahmsweise auch bis 5 m hoher, reichblühender Strauch, Früchte klein, weiß, mit rosa Stiel.
'Slavin's Dwarf', bis 50 cm hohe Zwergform.
Cornus rugosa – bis 3 m hoher Strauch, Zweige grün, sich später rot verfärbend, Früchte klein, blau.
Cornus sanguinea – bis 4 m hoher Strauch, Zweige dunkelgrün, im Winter rötlich, Blüten weiß, streng riechend. Gedeiht gut auf feuchten Böden, am besten im lichten Schatten. Es gibt nur einige neuere Sorten mit auffallend gefärbten Winterzweigen (siehe 'Midwinter Fire' und 'Winter Beauty').
'Beteramsii', breiter bis 2 m hoher Strauch, Zweige im Winter an der Sonnenseite orangerot gefärbt. Einige weitere Sorten sind sehr ähnlich oder gar identisch.
'Compressa', bis etwa 1 m hohe Zwergform.
'Midwinter Fire', Zweige im Winter orangegelb, Blätter im Herbst gelb. Möglicherweise identisch mit 'Beteramsii'.
'Winter Beauty', Zweige im Winter orangegelb, an der Sonnenseite rot, Blätter im Herbst gelb. Auch diese Sorte gleicht 'Beteramsii'.
Cornus Stellar-Gruppe – Pflanzen dieser Gruppe sind in Amerika wiederstandsfähig gegenüber "Dogwood Decline", sie stehen im Amerika unter Züchterschutz. Sie sind gut zu kultivieren und scheinen auch für die Niederlande interessant zu sein. Dazu gehören folgende Sorten:
'Rutban', aufrechter Strauch mit gut entwickeltem Leittrieb, reichblühend, Brakteen samtartig, später rahmweiß.
'Rutcan', breitaufrechter Strauch, sehr reichblühend, Brakteen weiß, zugespitzt.
'Rutdan', aufrechter Strauch mit gut entwickeltem Leittrieb, Brakteen anfangs gebogen, später flach ausgebreitet und weiß.
'Rutfan', kleiner Baum mit durchgehendem Leittrieb und horizontal abstehenden Ästen, reichblühend, Brakteen weiß, zugespitzt.
'Rutgan', wie 'Rutcan' aber Brakteen hellrosa.
'Rutlan', Wuchs breiter als hoch, Brakteen weiß.
Cornus stolonifera – maximal bis 2 m hoher Strauch, Zweige dunkelrot, Blüten stumpfweiß, Früchte weiß.
'Budd's Yellow', Blätter frischgrün, im Herbst gelb, resistent gegenüber Krebs.
'Cardinal', Zweige hellrot.
'Flaviramea', Zweige grüngelb, empfindlich gegen Krebs.
'Isanti', kompakter Strauch mit hellroten Zweigen, bei feuchtem Wetter empfindlich gegen Blattfleckenkrankheit.
'Kelseyi', Zwergform mit purpurroten Zweigen. Guter Bodendecker.
'Rosco', Zweige grüngelb, Blätter hellgelb.
'Ruby', Zweige im Winter hellrot. Wegen der starken Wurzelentwicklung für Uferbepflanzungen gut geeignet.
'Silver and Gold', aufrechter Strauch, Blätter silbrigweiß gerandet und gefleckt.
'Sunshine', Zweige rötlich, Blätter gelb bis rahmweiß gerandet und gefleckt.
'White Gold', Blätter silbrigweiß gerandet und gefleckt, ähnelt sehr der Sorte 'Silver and Gold'.
Cornus stricta – bis 5 m hoher Strauch, mit schuppiger, rotbrauner Rinde.
Cornus suecica – Staude mit krautartigem Wurzelstock und endständigen, purpurroten Blütenköpfchen, umgeben von weißen Brakteen.
Cornus walteri – 10-12 m hoher Baum mit krokodilartigen Rinde.
Cornus wilsoniana – von *C. walteri* unter andere unterschieden durch die rote Rinde.